

Utgiftsområde 11

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområde 11 – Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken	8
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen.....	9
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen	10
3	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	11
3.1	Utgiftsområdets omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling.....	11
3.3	Skatteutgifter	12
3.4	Mål för utgiftsområdet.....	12
3.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	13
3.6	Resultatredovisning.....	14
3.6.1	Kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd	14
3.6.2	Efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara av omställningen efter ett dödsfall	19
3.6.3	Administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare.....	21
3.6.4	Pensionärers och pensionssparares kunskap om den framtida pensionen.....	22
3.7	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	22
3.8	Politikens inriktning	23
3.8.1	Ett inkomstpensionstillägg har införts	24
3.8.2	Höjning av bostadstillägget.....	24
3.8.3	Pensionsöverenskommelsen ska genomföras.....	24
3.9	Förslag om höjt bostadstillägg.....	26
3.9.1	Ärendet och dess beredning	26
3.9.2	Höjt bostadstillägg till pensionärer och personer med sjuk- eller aktivitetsersättning	26
3.9.3	Konsekvenser.....	28
3.9.4	Författningskommentar.....	29
3.10	Förslag om utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket	30
3.10.1	Ärendet och dess beredning	30
3.10.2	Bakgrund.....	31
3.10.3	Utbetalning av garantipension till personer som inte bor i Sverige	34
3.10.4	Konsekvenser.....	37
3.10.5	Författningskommentar.....	38
3.11	Budgetförslag.....	39
3.11.1	1:1 Garantipension till ålderspension.....	39
3.11.2	1:2 Efterlevandepensioner till vuxna.....	40

3.11.3	1:3 Bostadstillägg till pensionärer.....	41
3.11.4	1:4 Äldreförsörjningsstöd.....	42
3.11.5	1:5 Inkomstpensionstillägg	43
3.11.6	2:1 Pensionsmyndigheten.....	44

Bilaga	Förslag om utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket	
--------	---	--

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1 och 3.9).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.2 och 3.10).
3. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.3 och 3.10).
4. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen (avsnitt 2.4 och 3.10).
5. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen (avsnitt 2.5 och 3.10).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2022 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 11 000 000 000 kronor (avsnitt 3.11.6).
7. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Garantipension till ålderspension	13 416 400
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	8 834 900
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	11 461 400
1:4 Äldreförsörjningsstöd	1 252 200
1:5 Inkomstpensionstillägg	6 121 000
2:1 Pensionsmyndigheten	700 228
Summa anslag inom utgiftsområdet	41 786 128

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken¹

dels att 102 kap. 27 a § ska upphöra att gälla,

dels att 74 kap. 11, 12 och 15 §§ och 102 kap. 22, 22 a, 27 och 28 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

74 kap.

11 §²

För den som är ogift anses som skäligen bostadskostnad högst 7 000 kronor i månaden.

För den som är ogift anses som skäligen bostadskostnad högst 7 500 kronor i månaden.

12 §³

För den som är gift anses som skäligen bostadskostnad högst 3 500 kronor i månaden. Bostadskostnaden för var och en av makarna ska beräknas till hälften av den sammanlagda bostadskostnaden.

För den som är gift anses som skäligen bostadskostnad högst 3 750 kronor i månaden. Bostadskostnaden för var och en av makarna ska beräknas till hälften av den sammanlagda bostadskostnaden.

15 §⁴

Skäligen levnadsnivå i övrigt anses per månad motsvara en tolfedel av

– 1,486 prisbasbelopp för den som är ogift, och

– 1,2105 prisbasbelopp för den som är gift.

Skäligen levnadsnivå i övrigt anses per månad motsvara en tolfedel av

– 1,5357 prisbasbelopp för den som är ogift, och

– 1,2353 prisbasbelopp för den som är gift.

102 kap.

22 §⁵

Till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år beaktas vid beräkning av bostadstillägg 96 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 70 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 600 kronor för den som är ogift och 2 800 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 70 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 7 500 kronor för den som är ogift och 3 750 kronor för den som är gift.

¹ Senaste lydelse av 102 kap. 27 a § 2019:651.

² Senaste lydelse 2019:651.

³ Senaste lydelse 2019:651.

⁴ Senaste lydelse 2017:1295.

⁵ Senaste lydelse 2019:651.

För var och en av makar ska bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

22 a §⁶

Från och med den månad en försäkrad fyller 65 år beaktas vid beräkning av bostadstillägg hela bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 3 000 kronor för den som är ogift och 1 500 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 90 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift. Därutöver beaktas 70 procent av bostadskostnaden per månad mellan 5 001 kronor och 7 000 kronor för den som är ogift och mellan 2 501 kronor och 3 500 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 90 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift. Därutöver beaktas 70 procent av bostadskostnaden per månad mellan 5 001 kronor och 7 000 kronor för den som är ogift och mellan 2 501 kronor och 3 500 kronor för den som är gift. *Vidare beaktas 50 procent av bostadskostnaden per månad mellan 7 001 kronor och 7 500 kronor för den som är ogift och mellan 3 501 kronor och 3 750 kronor för den som är gift.*

För var och en av makar ska bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Ett belopp om 340 kronor för den som är ogift och 170 kronor för den som är gift ska läggas till den bostadskostnad som har beaktats enligt första-tredje styckena och 23 §.

Ett belopp om 540 kronor för den som är ogift och 270 kronor för den som är gift ska läggas till den bostadskostnad som har beaktats enligt första-tredje styckena och 23 §.

27 §⁷

Till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år anses som skälig bostadskostnad enligt 26 § högst

– 6 620 kronor för den som är ogift, och
– 3 310 kronor för den som är gift.

Som skälig bostadskostnad enligt 26 § anses högst

– 7 500 kronor för den som är ogift, och
– 3 750 kronor för den som är gift.

28 §⁸

Skälig levnadsnivå i övrigt enligt 26 § anses per månad motsvara en tolfedel av
– 1,486 prisbasbelopp för den som är ogift, och
– 1,2105 prisbasbelopp för den som är gift.

Skälig levnadsnivå i övrigt enligt 26 § anses per månad motsvara en tolfedel av
– 1,5357 prisbasbelopp för den som är ogift, och
– 1,2353 prisbasbelopp för den som är gift.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse 2019:651.

⁷ Senaste lydelse 2019:651.

⁸ Senaste lydelse 2017:1295.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken ska utgå.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2020:1241

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 *januari* 2022.

Denna lag träder i kraft den 1 *oktober* 2022.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen ska utgå.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 4 a § lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen¹ ska upphöra att gälla vid utgången av september 2022.

¹ Senaste lydelse av 4 a § 2019:647.

3 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Redovisningen av den allmänna pensionen är uppdelad på två avsnitt. Den inkomstgrundade ålderspensionen redovisas under avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. I utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom redovisas de skattefinansierade ersättningarna för ålderspensionärer och ersättningar till efterlevande. Utgiftsområdet omfattar garantipension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd, inkomstpensionstillägg och efterlevandepensioner till vuxna. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	Utfall 2020	Budget 2021 ¹	Prognos 2021	Förslag 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024
Ersättning vid ålderdom	35 946	37 561	37 090	41 086	39 958	39 563
1:1 Garantipension till ålderspension	14 386	14 141	14 014	13 416	12 961	13 096
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	9 966	9 343	9 351	8 835	8 401	7 918
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	10 414	10 897	10 509	11 461	11 301	11 342
1:4 Äldreförsörjningsstöd	1 180	1 190	1 189	1 252	1 240	1 231
1:5 Inkomstpensionstillägg		1 990	2 028	6 121	6 055	5 976
Myndigheter	706	778	771	700	704	702
2:1 Pensionsmyndigheten	706	778	771	700	704	702
Totalt för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	36 652	38 339	37 862	41 786	40 662	40 265

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2021 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2022–2024 för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	2022	2023	2024
Anvisat 2021¹	37 716	37 716	37 716
Pris- och löneomräkning ²	7	16	24
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 988	4 186	3 683
varav BP22 ³	1 029	1 024	1 024
Makroekonomisk utveckling	-118	-273	124
Volymer	-807	-983	-1 282
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	41 786	40 662	40 265

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2020 (bet. 2020/21:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2021. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2023–2024 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 3.3 Utgiftsram 2022 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 11
Ekonomisk trygghet vid ålderdom**

Miljoner kronor

	2022
Transfereringar ¹	41 086
Verksamhetsutgifter ²	692
Investeringar ³	8
Summa utgiftsram	41 786

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2019 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll redovisas i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av en skatteutgift beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2020/21:98).

Den nedsatta avkastningsskatten på pensionsmedel redovisas inom utgiftsområde 11, tabell 3.4. Fördelningen på utgiftsområden vägleds av vilket utgiftsområde som förväntas vara mest berört av skatteutgiften. Nedsatt avkastningsskatt på pensionsmedel redovisas inom utgiftsområde 11 med anledning av att utgiftsområdet berör pensionärer. De förmåner som ligger inom utgiftsområdet genererar emellertid ingen avkastning och därmed inte heller någon avkastningsskatt. Tolkningar av vilka grupper som gynnas av nedsättningen bör därmed göras med försiktighet.

Tabell 3.4 Skatteutgifter

Miljoner kronor

	Prognos 2021	Prognos 2022
Arbetsgivares kostnader för arbetstagares pension	-	-
Avdrag för pensionspremier	-	-
Nedsatt avkastningsskatt på pensionsmedel	3 280	3 450
Totalt för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	3 280	3 450

Anm.: Ett "-" innebär att skatteutgiften inte kan beräknas.

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2020/21:98).

3.4 Mål för utgiftsområdet

Målen för utgiftsområdet är:

- Kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd.
- Efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall.
- Administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare.
- Informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den.

- Kunskapen om livsinkomstprincipens betydelse för den framtida pensionen ska öka för kvinnor och män.

Målen för utgiftsområdet har fastställts av riksdagen (prop. 2017/18:1 utg.omr. 11, bet. 2017/18:SfU2, rskr. 2017/18:111).

3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Garantipensionen och äldreförsörjningsstödet är kopplade till prisutvecklingen och är därmed värdesäkrade. Bostadstillägget är inte indexerat. Indikatorn för att följa upp målet ”Kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd” är därför:

- Andelen personer med bostadstillägg som har en bostadskostnad över bostadskostnadstaket.

Därutöver redovisas ett antal nyckeltal för att ge en övergripande bild av grundskyddets utveckling och omfattning. För att följa utvecklingen av pensionärernas ekonomiska situation redovisas också olika mått som ger en bild av den ekonomiska standarden i gruppen.

De centrala indikatorerna för att följa upp målet ”Efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall” är:

- Ekonomisk standard för kvinnor med änkepension i förhållande till andra kvinnor.
- Hur den ekonomiska standarden förändras för efterlevande med omställningspension under året efter att partnern har gått bort och personen får omställningspension.

Den centrala indikatorn för att följa upp målet ”Administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare” är:

- Handläggningstid.

De centrala indikatorerna för att följa upp målet ”Informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den” är:

- I vilken omfattning pensionsspararna vet hur de kan göra en prognos för sin framtida pension.
- I vilken omfattning pensionsspararna har gjort en prognos för sin framtida pension.
- I vilken omfattning pensionssparare uppger att prognosen har gett dem bättre förutsättningar att fatta beslut i frågor kring pensionen.
- Andelen unika individer (bland pensionärer och pensionssparare) som har gjort en pensionsprognos.

Den centrala indikatorn för att följa upp målet ”Kunskapen om livsinkomstens betydelse för den framtida pensionen ska öka för kvinnor och män” är:

- Andel av pensionsspararna som svarar ”Antal år som jag arbetar” respektive ”Hur mycket jag arbetar (hel/deltid)” på frågan ”Vilka faktorer tror du påverkar hur stor din pension kommer att bli?”.

3.6 Resultatredovisning

3.6.1 Kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd

Vem är pensionär?

Många gånger likställs en pensionär med en person äldre än 65 år. Sedan det nuvarande pensionsystemet, med en flexibel ålder för uttag av inkomstpension, infördes har skillnaden mellan gruppen 65 år och äldre och personer med pension blivit allt större. Det är möjligt och blir allt vanligare att personer tar ut pension och fortsätter att arbeta. Av dem som föddes 1938 gick 77 procent i pension 2003 vid 65 års ålder. För varje yngre årskull har denna andel minskat och bland dem som fyllde 65 år under 2020, dvs. årskullen född 1955, var motsvarande siffra 39 procent. Mot bakgrund av att en majoritet numera tar ut sin pension vid en annan ålder än just 65 år definieras inte pensionär i denna resultatredovisning utifrån ålder. I beräkningarna som regeringen gjort definieras pensionär som någon som har tagit ut allmän pension till någon del (inkomstgrundad pension eller garantipension) eller har äldre-försörjningsstöd, i stället för någon som har uppnått en viss ålder. Ytterligare ett skäl att ändra definitionen är att åldersgränserna i pensionsystemet redan har justerats och ska fortsätta justeras framöver. Redan 2020 justerades lägsta åldern för uttag av inkomstpension från 61 till 62 år och ska åter justeras 2023 till 63 år. Av pensionsöverenskommelsen framgår att lägsta ålder för att få ta del av pensionsystemets grundskydd år 2023 ska justeras till 66 år. En så kallad riktålder har införts i pensionsystemet som från 2026 bör styra de pensionsrelaterade åldersgränserna (prop. 2018/19:133, bet. 2019/20:SfU5, rskr. 2019/20:10). För att kunna se effekten av dessa regeländringar är det nödvändigt att begreppet pensionär framöver avser någon med allmän pension. Skillnaden i resultat när man använder de olika definitionerna är i nuläget små, men kommer att öka i takt med att de pensionsrelaterade åldersgränserna höjs. Ett mått där pensionär likställs med någon som är 65 år eller äldre blir därför med tiden allt mer missvisande. Inom EU definieras emellertid en pensionär som någon som är 65 år eller äldre. Det innebär att i data hämtade från Eurostat används denna definition.

Fler kvinnor än män har garantipension

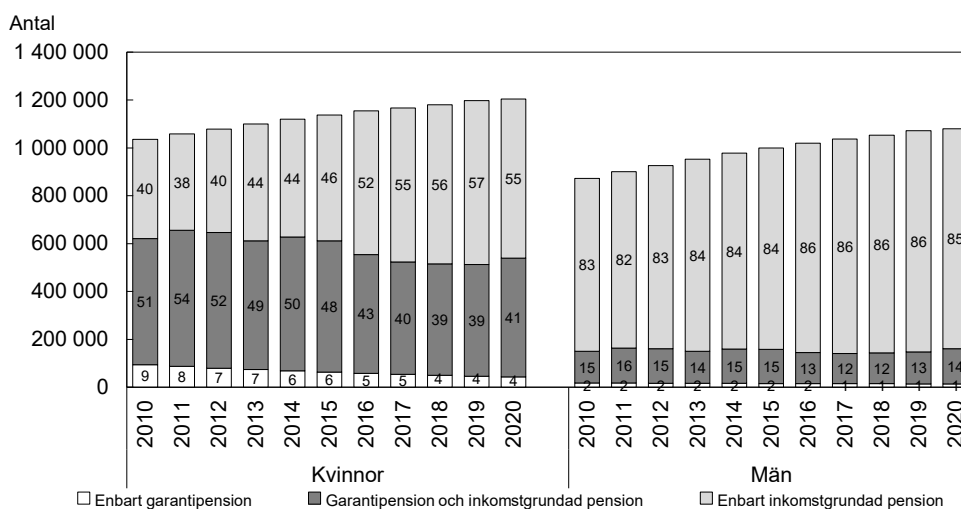
I december 2020 var det ungefär 2,3 miljoner personer som tog ut ålderspension till någon del. Av dem var 1,2 miljoner kvinnor och 1,1 miljoner män. Den ekonomiska standarden inom gruppen varierar stort.

Garantipension betalas ut som ett komplement till personer som saknar eller har låg inkomstgrundad pension. Av samtliga pensionärer fick ungefär 31 procent viss garantipension 2020. I takt med att de nybeviljade inkomstgrundade pensionerna har blivit högre har andelen med garantipension minskat över tid. År 2020 ökade dock antalet nybeviljade garantipensioner jämfört med föregående år till följd av att grundnivån i garantipensionen höjdes med 200 kronor den 1 januari 2020 (prop. 2018/19:134, bet. 2019/20:SfU7, rskr. 2019/20:12). Bland dem som nybeviljades garantipension 2020 finns pensionärer i alla åldrar från 65 år. Reformen medförde att knappt 47 000 pensionärer, som inte hade garantipension i december 2019, fick en garantipension på upp till 200 kronor i januari 2020.

Skillnaden mellan kvinnor och män vad gäller hur stor andel av pensionen som utgörs av inkomstgrundad pension respektive garantipension har minskat över tid men är fortfarande stor. Av diagram 3.1 framgår att 45 procent av kvinnorna i gruppen pensionärer hade garantipension till någon del 2020. Bland männen i samma grupp var motsvarande andel 15 procent. Andelen som får garantipension är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Det beror bland annat på att utrikes födda i genomsnitt

har arbetat färre år i Sverige och därmed har en lägre intjänad inkomstgrundad pension. Skillnaden är större mellan utrikes och inrikes födda män än mellan utrikes och inrikes födda kvinnor. Av utrikes födda män hade 39 procent garantipension 2020, jämfört med 11 procent bland inrikes födda män. Bland kvinnor var motsvarande andel 59 respektive 44 procent.

Diagram 3.1 Antal och andel kvinnor respektive män med inkomstgrundad pension och garantipension (siffrorna i staplarna avser andelen av pensionärerna i procent)

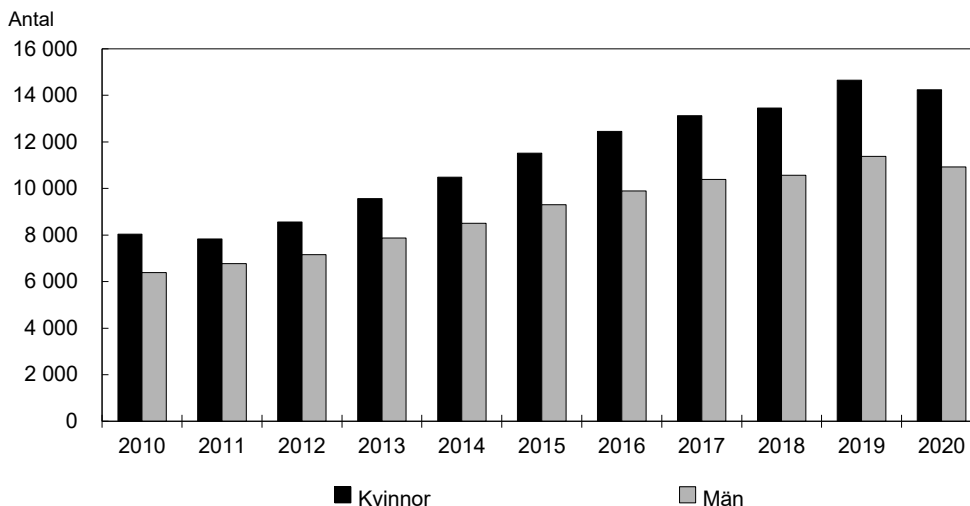

Källa: Pensionsmyndigheten.

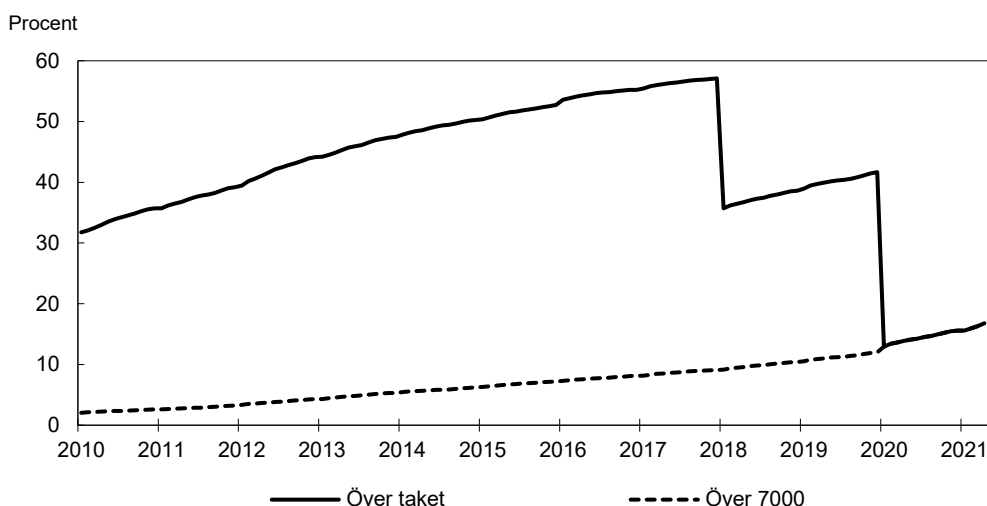
Relativt få kvinnor och män har äldreförsörjningsstöd

Äldreförsörjningsstödet är det yttersta grundskyddet inom pensionssystemet. De som får äldreförsörjningsstöd är de som inte har ett tillräckligt grundskydd i form av garantipension och bostadstillägg och lever i ett hushåll där hushållet tillsammans har låga inkomster. Det gäller främst personer som inte har bott i Sverige tillräckligt länge för att få hel garantipension, och vars hushåll inte har tillräcklig annan inkomst. Personer med äldreförsörjningsstöd utgjorde omkring 1 procent av samtliga ålderspensionärer 2020.

Av diagram 3.2 framgår att antalet personer som får äldreförsörjningsstöd är litet och att antalet har minskat för första gången sedan 2011. Detta beror delvis på förstärkningen av övriga grundskydd. Att antalet personer med äldreförsörjningsstöd ökade under tidigare år beror delvis på att allt fler personer inte hade bott tillräckligt många år i Sverige för att kvalificera sig för full garantipension. En annan förklaring är att äldreförsörjningsstöd är vanligare bland yngre generationer, vilket beror på att reglerna för rätt till garantipension förändrades på 1990-talet. För dem som är födda 1937 eller tidigare kunde hel garantipension beviljas redan efter 10 års bosättning i Sverige, medan det för dem födda därefter krävs 40 års bosättning.

Diagram 3.2 Antal kvinnor och män med äldreförsörjningsstöd

Källa: Pensionsmyndigheten.

Andelen med bostadskostnad över taket är historiskt låg**Diagram 3.3** Utvecklingen av andelen som får bostadstillägg och har en bostadskostnad över taket

Anm.: Linjen "Över taket" avser andelen av dem med bostadstillägg för pensionärer som haft en bostadskostnad över taket med då gällande regler. Linjen "Över 7000" visar andelen av dem med bostadstillägg som hade haft en bostadskostnad över taket med nuvarande regler.

Källa: Pensionsmyndigheten.

Diagram 3.3 visar utvecklingen sedan 2010 av andelen av dem med bostadstillägg som haft en bostadskostnad över bostadskostnadstaket. Som framgår av diagrammet ökade andelen fram till 2018 när bostadskostnadstaket höjdes från dåvarande nivå på 5 000 kronor per månad till 5 600 kronor per månad. Den höjningen bidrog till att andelen med en bostadskostnad över taket sjönk från 54 procent till 37 procent.

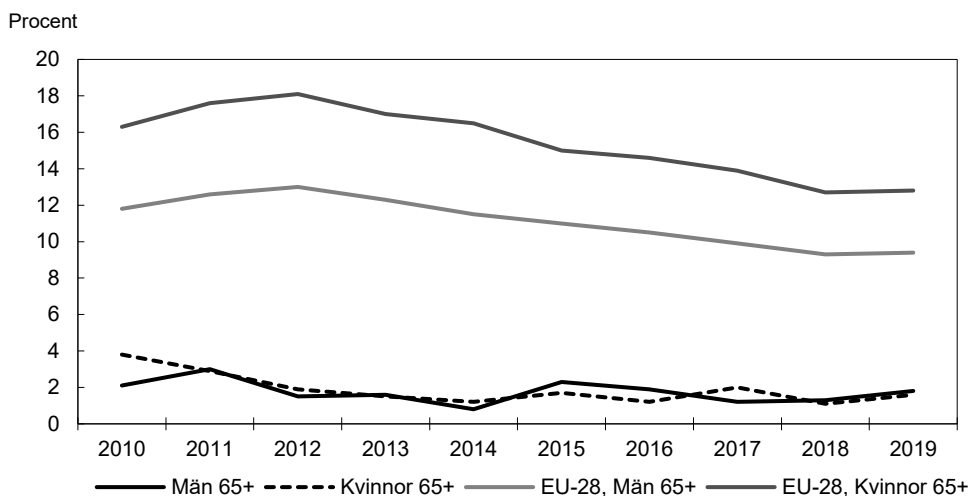
Den 1 januari 2020 höjdes bostadskostnadstaket till 7 000 kronor per månad. Som framgår av diagrammet har det inneburit att andelen med en bostadskostnad över taket minskade kraftigt mellan 2019 och 2020. I april 2021 hade 17 procent av dem med bostadstillägg en bostadskostnad över taket, vilket är en mycket låg andel sett till hela mätperioden.

Ekonomisk standard bland pensionärer

Grundskyddet ska bidra till att upprätthålla en rimlig levnadsstandard för pensionärer. När grundskyddets funktion analyseras är det därför viktigt att se hur det påverkar den ekonomiska situationen för pensionärer. Fattigdom brukar ibland beskrivas i absoluta termer som avsaknad av resurser som medför att personer inte har den levnadsnivå som anses vara allmänt accepterad i samhället. Ibland beskrivs fattigdom i relativa termer och inkomsten relateras till inkomsten i övriga befolkningen. Faktum är dock att det saknas givna kriterier för när en person ska betraktas som fattig. Beroende på vilket mått som används blir också analysen och utvecklingen olika över tid. De olika måtten har för- och nackdelar och för att få en så fullständig och rättvisande bild som möjligt bör därför flera mått användas i analysen.

Ett sätt att mäta fattigdom är att mäta andelen med låg materiell standard. För att räknas som fattig enligt det måttet ska man inte ha råd med minst tre av nio nödvändiga varor eller tjänster.¹ Av diagram 3.4 framgår att andelen med låg materiell standard mätt på detta sätt bland svenska pensionärer är låg. År 2019 beräknades 1,6 procent av kvinnorna och 1,8 procent av männen i åldern 65 år och äldre ha en låg materiell standard. Det motsvarar ungefär 18 000 kvinnor och lika många män. Nivån har varit tämligen konstant sedan 2006. Jämfört med övriga medlemsstater i EU är andelen kvinnor och män med låg materiell standard mycket låg i Sverige. Skillnaden mellan kvinnor och män är liten i Sverige, medan det i övriga EU är en betydligt större andel bland kvinnorna än bland männen som har låg materiell standard.

Diagram 3.4 Andelen kvinnor och män med låg materiell standard i Sverige och EU-28, 65 år och äldre

Anm.: EU-28 refererar till EU:s 28 medlemsstater. EU-28 anges då Storbritannien fortfarande var medlem i EU under mätperioden.

Källa: Eurostat, EU-SILC.

Ett annat sätt att analysera fattigdom är att mäta andelen med låg relativ ekonomisk standard, dvs. hur den ekonomiska standarden bland pensionärer förhåller sig till den ekonomiska standarden för befolkningen i stort. Andelen med låg relativ ekonomisk standard² är ett internationellt vedertaget mått. Det definieras som andelen som har en ekonomisk standard som understiger 60 procent av medianen för hela befolkningen. Eftersom pensionärernas situation relateras till hela befolkningen påverkas andelen med låg relativ ekonomisk standard också av utvecklingen för andra. Av diagram 3.5

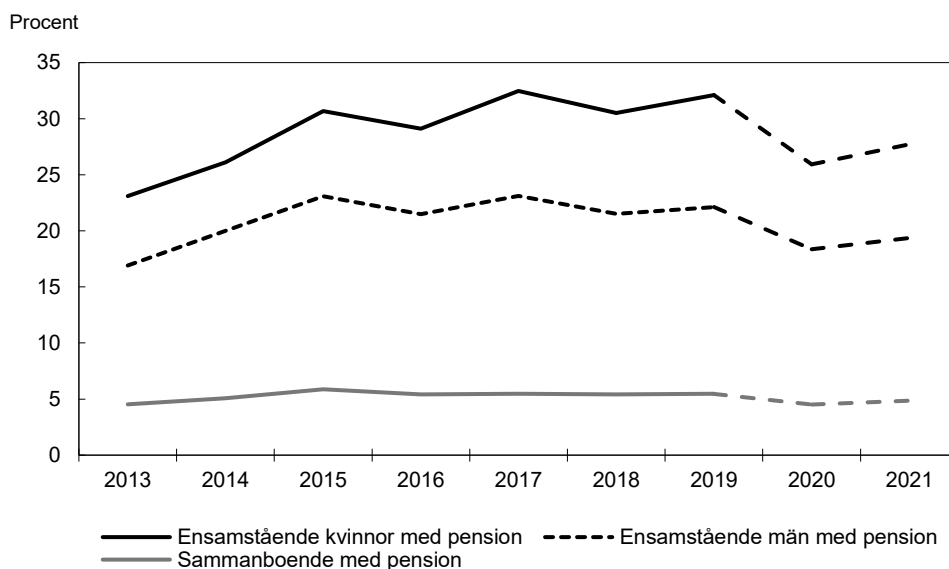
¹ Saknar möjlighet att betala hyra eller amortering/ränta på lån, tillräcklig värme i bostaden, en oväntad utgift, äta kött, fisk eller likvärdig måltid minst varannan dag, en veckas semester på annan ort, TV, telefon, tvättmaskin och bil. Måttet används inom EU (eng. material deprivation).

² Med ekonomisk standard avses hushållets sammanlagda disponibla inkomst korrigerad för hushållets sammansättning. Alla personer i ett hushåll har samma ekonomiska standard.

framgår att andelen pensionärer med låg relativ ekonomisk standard har varierat över tid. Sett över tid är ensamstående kvinnor den grupp som har störst andel med låg relativ ekonomisk standard. Prognosen för 2021 visar en viss ökning i andelen ensamstående kvinnor och män med låg relativ ekonomisk standard jämfört med föregående år. Minskningen från 2019 till 2020 berodde förmodligen på det förstärkta grundskyddet. Den uppgång som nu antas beror troligtvis på att inkomstutvecklingen bland befolkningen i stort prognostiseras överstiga såväl inkomstpensionernas utveckling (fölsamhetsindexeringen³) som garantipensionens utveckling (inflationen) vilket gör att pensionärerna antas tappa i förhållande till befolkningen i stort.

Bland utrikes födda pensionärer är det en betydligt större andel med låg relativ ekonomisk standard jämfört med hela gruppen pensionärer. Bland utrikes födda ensamstående kvinnor beräknas andelen vara 41 procent jämfört med 28 procent för kvinnliga pensionärer i stort. För ensamstående män är motsvarande andel 36 procent jämfört med 19 procent för manliga pensionärer i stort. Bland sammanboende har 10 procent av de utrikes födda låg ekonomisk standard jämfört med 5 procent bland sammanboende pensionärer i stort.

Diagram 3.5 Andelen kvinnor och män med låg relativ ekonomisk standard, prognos 2020–2021, pensionärer

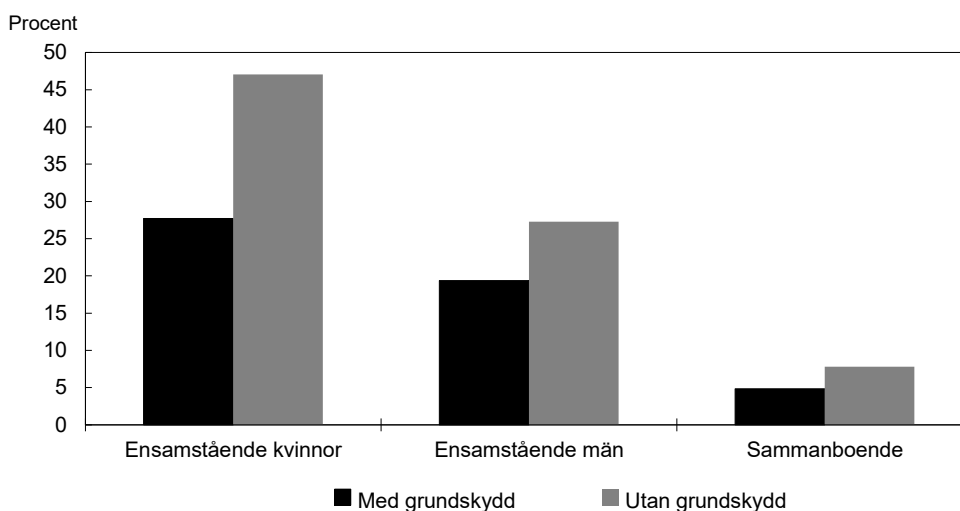
Anm.: Låg relativ ekonomisk standard mäts som andelen individer som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är mindre än 60 procent av medianen för ekonomisk standard för samtliga.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2013–2019.

Sett till samtliga äldre är andelen med låg relativ ekonomisk standard i Sverige något lägre än i övriga medlemsstater i EU. Andelen är även lägre bland yngre äldre (65–74 år), såväl kvinnor som män, samt bland äldre män (75 år och äldre). Däremot är andelen högre i Sverige än genomsnittligt i EU bland kvinnor över 75 år, 28 procent jämfört med 20 procent. I Sverige är en relativt hög andel kvinnor och män ensamstående. Att vara ensamstående är en stor riskfaktor för låg ekonomisk standard vilket syns i diagram 3.5 och diagram 3.6. Att kvinnor dominerar bland dem med låg ekonomisk standard är delvis en konsekvens av att de lever längre och därmed i större utsträckning är ensamstående. Men det beror också på att kvinnor ofta har en lägre pension till följd av att de tidigare förvärvsarbetade i lägre grad, både jämfört med kvinnor i dag och jämfört med män.

³ Motsvarar inkomstutvecklingen med ett avdrag på 1,6 procent.

Diagram 3.6 Andelen men låg relativ ekonomisk standard med och utan grundskydd, prognos 2021, pensionärer

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2019.

Grundskyddet har stor betydelse för att minska andelen med låg relativ ekonomisk standard. Av diagram 3.6 framgår att närmare hälften (47 procent) av alla ensamstående kvinnor skulle ha haft en låg relativ ekonomisk standard om inte grundskyddet hade funnits, jämfört med drygt en fjärdedel (28 procent) med grundskydd. För ensamstående män är motsvarande siffror 27 procent utan grundskydd respektive 19 procent med grundskydd. Även för sammanboende påverkar grundskyddet andelen med låg relativ ekonomisk standard, även om förändringen är mindre.

3.6.2 Efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara av omställningen efter ett dödsfall

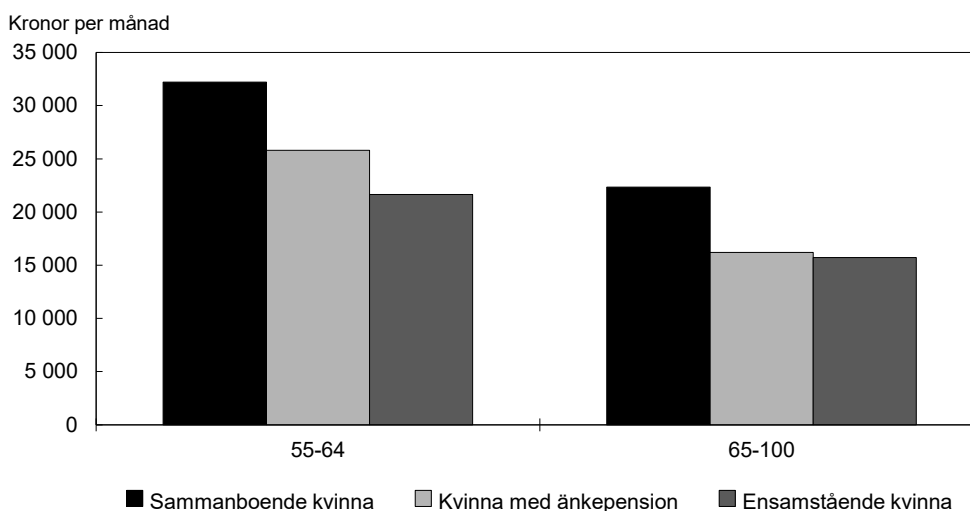
Efterlevandepension till vuxna består av omställningspension och änkepension. Båda förmånerna syftar till att ge ett skydd för efterlevande vid dödsfall. Förmånerna är emellertid olika utformade och speglar behovet för olika tidsåldrar och olika generationer.

Efterlevandepensionerna förbättrar den ekonomiska standarden för mottagarna

Vid en jämförelse av den ekonomiska standarden för sammanboende, ensamstående med änkepension och ensamstående utan änkepension framgår det att personer med änkepension har en högre ekonomisk standard än ensamstående utan förmånen.

I diagram 3.7 illustreras skillnaden i inkomst mellan olika grupper av kvinnor. Diagrammet visar att kvinnor med änkepension har högre ekonomisk standard än övriga ensamstående kvinnor. Det gäller såväl yngre som äldre kohorter. Sammanboende kvinnor har högst ekonomisk standard i båda åldersgrupperna. Skillnaden är större för personer under 65 år eftersom reglerna är mer generösa före 65 års ålder.

Diagram 3.7 Genomsnittlig ekonomisk standard för kvinnor med änkepension jämfört med övriga kvinnor (2019)

Anm.: Beräkningen är åldersstandardiserad.

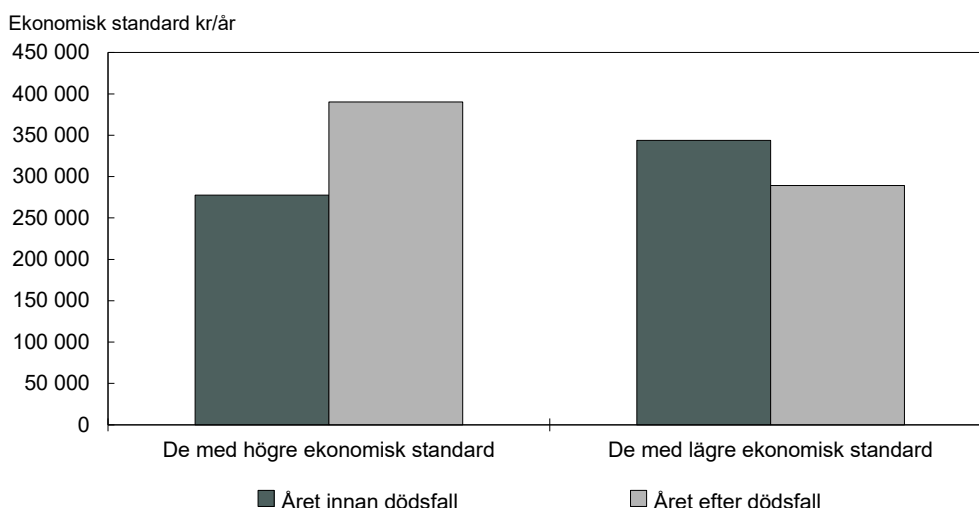
Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2019.

Omställningspension betalas ut till män och kvinnor under 65 års ålder. I de flesta fall betalas stödet ut under ett år för att underlätta den efterlevande makens omställning omedelbart efter ett dödsfall. Om den efterlevande har vårdnaden om barn, kan omställningspension betalas ut under en längre tid.

För att undersöka om omställningspensionen fyller sitt syfte studeras⁴ hur stor andel av de personer som fick omställningspension 2018 som hade en högre respektive lägre ekonomisk standard året före dödsfallet i jämförelse med året efter. Analysen visar att en majoritet, cirka 60 procent, av de efterlevande hade en högre ekonomisk standard året efter dödsfallet. Detta beror sannolikt på att alla som har tjänstepension genom sitt kollektivavtal automatiskt har en tjänstegrupplivförsäkring (TGL) samt att många har efterlevandeskydd inom ramen för sin tjänstepension.⁵ Dessutom är det många personer som har realisationsvinster året efter makes/sambos dödsfall. Diagram 3.8 visar hur mycket den ekonomiska standarden förändrades mellan åren för såväl dem som fick högre ekonomisk standard som för dem som fick lägre ekonomisk standard efter dödsfallet. De 40 procent som fick en lägre ekonomisk standard året efter dödsfallet sänkte i snitt sin ekonomiska standard med 32 procent. Om inte omställningspensionen hade funnits, hade sänkningen varit större – ca 46 procent. Detta innebär att omställningspensionen sannolikt har underlättat den ekonomiska omställningen för dessa personer.

⁴ I STAR-urvalet 2017 och 2018

⁵ Analys av efterlevandestödet, Pensionsmyndigheten 2018

Diagram 3.8 Ekonomisk standard året innan och året efter dödsfallet, personer under 65 år med omställningspension, median

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2017 och 2018.

3.6.3 Administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare

Godtagbart resultat på flera områden, men förbättring behövs inom handläggningen av bostadstillägg och i kundservice

Resultaten är goda inom flera delar av Pensionsmyndighetens ärendehantering. Resultatet inom allmän pension är särskilt gott och både handläggningstiden och kvaliteten i besluten är tillfredställande, särskilt för nationella ärenden. För internationella ärenden var de genomsnittliga handläggningstiderna längre under 2020 jämfört med föregående år. Handläggningen av internationella ärenden påverkas fortfarande i stor utsträckning av en dom från EU-domstolen från 2017, som medförde förändringar inom handläggningen av garantipension. Den genomsnittliga handläggningstiden för utlandsärenden har också ökat jämfört med tidigare år. Utlandsärenden hanteras manuellt och är beroende av information från andra länder, vilket ofta innebär fördröjning i handläggningen. Det har inte identifierats några könsskillnader i handläggningstiderna, vare sig för nationella eller internationella ärenden.

Handläggningen av bostadstillägg har varit ansträngd under en längre tid, men den genomsnittliga handläggningstiden förbättrades något under 2020. Den genomsnittliga handläggningstiden uppgick 2020 till 104 dagar. Skillnaderna i handläggningstid mellan kvinnor och män är mycket små. För att komma tillrätta med långa handläggningstider har Pensionsmyndigheten sedan 2019 vid flera tillfällen tilldelats tillfälliga anslagsmedel för att kunna anställa fler handläggare, vilket resulterat i att den negativa trenden brutits. Den genomsnittliga handläggningstiden har minskat från 108 dagar 2019 till 104 dagar 2020. Ytterligare en åtgärd för att förbättra situationen inom bostadstillägg har varit att införa ett nytt systemstöd. Det nya systemstödet infördes under slutet av 2020, men effekthemtagningen av systemet har dockförsetats.

Tillgängligheten och svarstiden i kundservice förbättrades under 2020, men kundservice har fortfarande relativt lång svarstid. Myndigheten har tilldelats medel för att förbättra svarstiden inom kundservice. Merparten av samtalen är en konsekvens av de långa handläggningstiderna inom bostadstillägg. Andelen samtal som besvarats inom 10 minuter har ökat från 49 till 68 procent mellan 2019 och 2020.

3.6.4 Pensionärers och pensionssparares kunskap om den framtida pensionen

Användningen av prognostjänsten minPension.se fortsätter att öka, men prognosen skapar också frågor kring pensionen

Drygt hälften av pensionsspararna uppger att de vet hur de kan få information om hela sin framtida pension. Män uppger det i något större utsträckning än kvinnor. Antalet individer som gjort en pensionsprognos fortsatte att öka under 2020, men samtidigt är det inte fler som upplever att prognosen har gett dem bättre förutsättningar att fatta beslut kring pensionen. Lika stor andel som under 2020, 45 procent, upplever att prognosen gav dem bättre förutsättningar att fatta beslut i frågor om pension. Detta kan vara en indikation på att det inte alltid räcker med att göra en prognos för att ge pensionssparare bättre förutsättningar för att fatta beslut i frågor om pension. Något fler män än kvinnor uppger att prognosen gav dem bättre förutsättningar att fatta beslut i frågor om pension.

Antalet användare av prognostjänsten minPension.se fortsätter att öka. Antalet unika individer (både pensionssparare och pensionärer) som gjorde en prognos under 2020 uppgick till drygt 1,8 miljoner. Det motsvarar 22,8 procent av samtliga pensionärer och pensionssparare och är en liten ökning jämfört med 2019 då motsvarande andel var 22 procent. Av dessa 1,8 miljoner var 45 procent kvinnor och 55 procent män. Andelen av pensionsspararna som tycker att det är lätt att förstå hur pensionssystemet fungerar är dock låg, för 2020 var andelen 16 procent.

Kunskapen om livsinkomstprincipens betydelse är fortsatt låg

I Pensionsmyndighetens senaste mätning svarade 4 procent ”Antal år som jag arbetar” och 14 procent ”Hur mycket jag arbetar (hel/deltid)” i fritext på frågan ”Vilka faktorer tror du påverkar MEST hur stor din pension kommer att bli?”. 43 procent av pensionsspararna har angett något av ovanstående svar i fritext. Resultaten från 2020 är inte jämförbara med de tidigare årens resultat eftersom Pensionsmyndigheten använde sig av en ny leverantör för undersökningen. 19 procent av kvinnorna svarade att hur mycket man arbetar är den faktor som har störst betydelse för hur stor den framtida pensionen kommer att bli, medan endast 9 procent av männen uppgav detsamma.

3.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Ett av målen för utgiftsområdet är att kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Garantipensionen och äldreförsörjningsstödet är värdesäkrade genom kopplingen till prisutvecklingen. För att mäta om bostadstillägget är värdesäkrat analyseras andelen av dem med bostadstillägg som har en bostadskostnad över taket. Resultatredovisningen visar att den höjning av bostadskostnadstaket som genomfördes under 2020 har haft stor effekt. I april 2021 var det endast 17 procent som hade en bostadskostnad över taket, vilket sett till hela mätperioden är en mycket låg andel, dock något högre än föregående år (14 procent). Mot bakgrund av att garantipensionen och äldreförsörjningsstödet är värdesäkrade genom kopplingen till prisbasbeloppet och att det fortsatt är en låg andel personer med en bostadskostnad över bostadskostnadstaket bedömer regeringen att målet är uppfyllt.

Då grundskyddet ska bidra till att upprätthålla en rimlig levnadsstandard för pensionärer, görs det inom ramen för denna analys även en bedömning av den ekonomiska standarden hos pensionärerna. Resultatredovisningen visar att grund-

skyddet har stor betydelse för att minska andelen med låg relativ ekonomisk standard⁶ även om andelen har ökat något jämfört med föregående år. Analysen visar att resultatet skiljer sig mellan kvinnor och män och mellan inrikes och utrikes födda. Det synliggörs framför allt genom att det är en större andel ensamstående kvinnor som har en låg relativ ekonomisk standard jämfört med ensamstående män. Sett till andelen med låg materiell standard⁷ går det även här att se att grundskyddet har en tydlig positiv påverkan på andelen med låg materiell standard. Sett ur ett internationellt perspektiv är det över tid en mycket låg andel i Sverige som har en låg materiell standard. Vid en samlad bedömning ser regeringen att grundskyddet har en positiv påverkan på andelen personer med låg ekonomisk standard (materiell och relativ) och att grundskyddet således bidrar till att upprätthålla en god levnadsstandard hos pensionärerna. Samtidigt noterar regeringen skillnaderna i ekonomisk standard mellan kvinnor och män och mellan inrikes och utrikes födda samt att det skett vissa försämringar i utvecklingen jämfört med föregående år.

Efterlevandestödet till vuxna består av änkepension och omställningspension. Förmånerna är olika konstruerade men resultatredovisningen visar att både änkepensionen och omställningspensionen bidrar till att höja den ekonomiska standarden för dem som får förmånerna. Mot bakgrund av det bedömer regeringen att förmånerna fyller sitt syfte och att målet om att efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter dödsfall är uppfyllt.

Regeringen bedömer att stora delar av Pensionsmyndighetens ärendehandläggning fungerar väl. Handläggningstiden inom bostadstillägg och svarstiderna inom kundservice är dock fortsatt bekymmersamma. Situationen har förbättrats sedan föregående år, men det är av stor vikt att resultatet fortsätter förbättras så att fler kvinnor och män får rätt utbetalning i rätt tid och att tillgängligheten till kundservice säkras. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen att målet om att administrationen för ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare endast är delvis uppfyllt.

Antalet användare av prognostjänsten MinPension.se fortsätter att öka, vilket ger fler pensionssparare möjlighet att bedöma sin framtida pension. Regeringen bedömer att målet om att informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den är uppfyllt.

Samtidigt som antalet prognoser fortsätter att öka går det inte att se någon ökning vad gäller kvinnors och mäns kunskap om livsinkomstens betydelse. Andelen som har kännedom om vilka faktorer som har störst betydelse för pensionen har inte förändrats nämnvärt de senaste åren. Mot bakgrund av det bedömer regeringen att målet om att kunskapen om livsinkomstens betydelse ska öka för kvinnor och män endast är delvis uppfyllt.

3.8 Politikens inriktning

Ekonomisk trygghet för äldre är en central del i den svenska välfärdsmodellen. Alla pensionärer, såväl kvinnor som män, ska kunna känna ekonomisk trygghet när de lämnar arbetslivet. Grundskyddet för pensionärer är avgörande för att skydda ekonomiskt svaga äldre och motverka ekonomisk utsatthet under ålderdomen.

Ekonomisk trygghet handlar inte bara om att ge trygghet till dem som redan är pensionärer, utan också om att ge ett löfte om ekonomisk trygghet efter arbetslivet till

⁶ Andelen som har en ekonomisk standard som understiger 60 procent av medianen för hela befolkningen.

⁷ Saknar möjlighet att betala hyra eller amorteringar/ränta på lån, tillräcklig värme i bostaden, en oväntad utgift, äta kött, fisk eller likvärdig måltid minst varannan dag, en veckas semester på annan ort, TV, telefon, tvättmaskin och bil. Måttet används inom EU.

dem som i dag förvärvsarbetar. Insikten om att det även i framtiden ska finnas en pension som det går att leva på är ett viktigt skäl för en allmän och obligatorisk pensionsförsäkring.

3.8.1 Ett inkomstpensionstillägg har införts

För många är dock pensionen för låg. Regeringen ser därför behov av höjda pensioner. De som arbetat ett helt arbetsliv ska känna sig trygga i att arbete ger en tillräcklig pension. I syfte att stärka det s.k. respektavståndet och höja pensionen för kvinnor och män som har arbetat ett helt arbetsliv med låga löner har Pensionsgruppen kommit överens om att på kort sikt införa inkomstpensionstillägget. Inkomstpensionstillägget började betalas ut den 1 september 2021 och lämnas till dem har en inkomstgrundad allmän ålderspension mellan 9 000 och 17 000 kronor per månad.

3.8.2 Höjning av bostadstillägget

För pensionärer med låg inkomst är oftast bostadskostnaden den största månadsutgiften. Därför har bostadstillägget en viktig betydelse för att de ska kunna nå en rimlig ekonomisk standard. En del av bostadstillägget är ett så kallat konsumtionsstöd. En fördel med konsumtionsstödet är att alla, även hushåll med låga bostadskostnader får del av konsumtionsstödet, vilket gör det fördelningsmässigt träffsäkert. Regeringen föreslår därför att konsumtionsstödet i bostadstillägget höjs med 200 kronor per månad och hushåll. Konsumtionsstödet höjs därmed från 340 kronor per månad till 540 kronor per månad.

Bostadskostnadstaket i bostadstillägget höjdes den 1 januari 2020 från 5 600 kronor till 7 000 kronor. Syftet var att skapa en bättre följsamhet med boendekostnaderna i samhället och att t.ex. underlätta för äldre som vill flytta till anpassat boende eller som fått en högre hyra på grund av exempelvis renoveringar. För att ytterligare förbättra den ekonomiska standarden för denna grupp föreslår regeringen att taket för högsta ersättning inom bostadstillägget höjs ytterligare, från 7 000 kronor till 7 500 kronor per månad. Ersättningsgraden för boendekostnader i spannet 7 001 kronor och 7 500 kronor föreslås vara 50 procent.

3.8.3 Pensionsöverenskommelsen ska genomföras

För att bibehålla långsiktigt trygga och höjda pensioner har Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen, i en överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner (S2017/07369) enats om ytterligare ett antal åtgärder för att förbättra pensionssystemet. Arbetet med att genomföra de överenskomna åtgärderna pågår inom flera områden och regeringen prioriterar att de ska genomföras i enlighet med innehållet och de tidpunkter som anges i överenskommelsen.

Pensionsöverenskommelsen omfattar hela ålderspensionssystemet, dvs. både garantipensionen och de inkomstgrundade delarna av det allmänna pensionssystemet. För att ge en helhetsbild av regeringens arbete på pensionsområdet beskrivs därför den övergripande inriktningen för hela pensionssystemet i detta avsnitt. Inriktningen för den inkomstgrundade pensionen beskrivs dock mer utförligt i avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Analys av pensionsavgiften

Avgiften har betydelse för att i framtiden uppnå hållbara och högre pensioner. För att pensionerna ska vara tillräckliga behöver pensionsavgiften därför vara på rätt nivå. I pensionsöverenskommelsen ingår därför att pensionsavgiften ska analyseras vidare.

Justering av de pensionsrelaterade åldersgränserna

För att pensionerna ska vara tillräckliga behövs dock ytterligare åtgärder. Den inkomstgrundade pensionen, mätt som andel av slutlönen, har blivit allt lägre i takt med att medellivslängden har ökat samtidigt som pensioneringsåldern varit relativt konstant. En konsekvens för individen blir att pensionsbehållningen vid pensionering behöver fördelas ut över fler år än tidigare och de månadsbelopp som betalas ut därmed blir lägre. För att höja pensionerna ingår i pensionsöverenskommelsen också genomförandet av stegvisa justeringar av ett antal pensionsrelaterade åldersgränser. Att justera åldersgränserna leder till högre pensionsnivåer för enskilda och stärker samhällsekonomin. Den tidigaste åldern för uttag av inkomstgrundad allmän pension justerades från 61 till 62 år den 1 januari 2020. I linje med pensionsöverenskommelsen kommer förslag om fortsatta justeringar 2023 och 2026 att lämnas till riksdagen. I dessa förslag ingår såväl justeringar av åldersgränserna för uttag av pensionssystemets grundskydd som kringliggande socialförsäkringssystem och andra trygghetssystem. Ändrade åldersgränser påverkar inte bara statens budget, utan även pensionssystemets och kommunsektorns finanser. Statens utgifter för bl.a. garantipension och bostadstillägg till pensionärer minskar, medan utgifterna för arbetsmarknads- och ohälsorelaterade ersättningar ökar. Samtidigt ökar sysselsättningen och BNP, vilket medför att både kommunsektorns och statens inkomster ökar något. Sammantaget beräknas reformen förbättra den offentliga sektorns finansiella sparande med ca 5 miljarder kronor 2023; en förbättring som kommer att öka på sikt. När pensionsåldrarna höjs är det samtidigt viktigt att ta hänsyn till dem som inte kan arbeta längre. Det är därför viktigt att även de kringliggande trygghetssystemen följer med justeringen av åldersgränserna och att det finns undantag för personer med ett långt arbetsliv. Regeringen avser därför att i enlighet med pensionsöverenskommelsen återkomma med förslag om en särskild undantagsregel som innebär att personer med minst 44 år i arbetslivet ska ha möjligheten att ta ut garantipension före den s.k. riktåldern för pension.

Mer jämställda pensioner

Pensionsgruppen har konstaterat att det utöver analys av pensionsavgiften och åtgärder för att förlänga arbetslivet behövs ett långsiktigt arbete för att minska skillnaden mellan kvinnors och mäns pension. Den främsta anledningen till att kvinnor i genomsnitt har lägre pension än män är att arbetslivet är ojämnt. Kvinnor har i genomsnitt lägre lön än män och arbetar i större utsträckning deltid. Därutöver sker kvinnors inträde och utträde på arbetsmarknaden senare respektive tidigare än mäns. Pensionssystemet vilar på livsinkomstprincipen, vilket innebär att ojämsliddhet under arbetslivet leder till att kvinnor i genomsnitt får lägre inkomstgrundad pension än män. Regeringen och Pensionsgruppen har därför ett särskilt fokus på att följa och analysera hur skillnaden i kvinnor och mäns pension utvecklas.

Garantipensionens framtida konstruktion

Förutsättningarna för beräkning och utbetalning av den svenska garantipensionen förändrades i samband med en dom från EU-domstolen som meddelades i december 2017. En konsekvens av domen var att det inte längre bedömdes finnas lagstöd för att betala ut garantipension till personer bosatta utanför Sverige. Efter att domen meddelades tillsatte regeringen en utredning som fick i uppdrag att analysera domens konsekvenser och behovet av förändringar i regelverket. Utredningen –

Garantipensionsutredningen – delredovisade sitt uppdrag den 9 december 2019 och slutredovisade sitt uppdrag den 5 juni 2020. Regeringen arbetar tillsammans med Pensionsgruppen med att analysera och ta ställning till utredningens förslag och garantipensionens framtida konstruktion. I avvaktan på att detta ska bli klart har en tillfällig reglering gjort det möjligt att fortsatt betala ut garantipension till personer som bor i ett annat EES-land eller i Schweiz. En tillfällig reglering har också gjort det möjligt att fortsätta betala ut garantipension till vissa personer i Förenade kungariket efter landets utträde ur EU. Regeringen föreslår i denna proposition att de tillfälliga regleringarnas giltighetstid förlängs med ytterligare nio månader så att garantipension fortsatt ska betalas ut till dessa pensionärsgrupper. Bestämmelserna föreslås gälla fram till och med utgången av september 2022 (se avsnitt 3.10).

3.9 Förslag om höjt bostadstillägg

3.9.1 Ärendet och dess beredning

Förslaget har utarbetats inom Socialdepartementet och beretts under hand med Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.

3.9.2 Höjt bostadstillägg till pensionärer och personer med sjuk- eller aktivitetsersättning

Höjt bostadskostnadstak inom bostadstillägget samt höjt konsumtionsstöd till pensionärer

Regeringens förslag: Bostadskostnadstaket i bostadstillägget ska höjas till 7 500 kronor per månad för den som är ogift och till 3 750 kronor per månad för den som är gift.

Från och med den månad som en försäkrad fyller 65 år ska ersättningsgraden för bostadskostnaden för den som är ogift vara 50 procent mellan 7 001 kronor och 7 500 kronor och för den som är gift 50 procent mellan 3 501 kronor och 3 750 kronor. Vidare ska konsumtionsstödet, dvs. den delen av bostadstillägget som inte är direkt kopplat till bostadskostnadens storlek, höjas med 200 kronor från 340 kronor till 540 kronor för den som är ogift och med 100 kronor från 170 kronor till 270 kronor för den som är gift.

Vid beräkning av särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd ska som skäligh bostadskostnad anses högst 7 500 kronor per månad för den som är ogift och 3 750 kronor för den som är gift.

Den skäligen levnadsnivån inom förmånerna särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd ska höjas till 1,5357 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och till 1,2353 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

Ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2022. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla i fråga om bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd som avser tid före ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Bostadstillägg kan lämnas till den som får sjukersättning, aktivitetsersättning, ålderspension eller änkepension. Bostadstillägget är inkomstprövat och prövas mot i princip alla inkomster och mot förmögenhet. Det är således riktat till personer som har små ekonomiska marginaler när bostadskostnaden är betald. Bostadskostnaden är ofta en av de största månadsutgifterna och bostadstillägget har därför för många av dem som får förmånen stor betydelse för att de ska kunna nå en rimlig ekonomisk standard. För att stärka den ekonomiska situationen för dessa individer föreslår regeringen en höjning av bostadstillägget.

Höjt bostadskostnadstak för ålderspensionärer

I syfte att skapa en bättre följsamhet med boendekostnaderna i samhället höjdes i januari 2020 bostadskostnadstaket i bostadstillägget från 5 600 kronor till 7 000 kronor för pensionärer (prop. 2018/19:134). Denna förändring har bland annat underlättat för personer som velat flytta till anpassat boende eller som har fått en höjd hyra till följd av exempelvis renoveringar. Som ett led i att ytterligare förbättra för gruppen pensionärer med bostadstillägg och höga bostadskostnader föreslår regeringen att bostadskostnadstaket i bostadstillägget höjs från 7 000 kronor till 7 500 kronor. För den enskilde innebär detta att det går att få bostadstillägg för bostadskostnader upp till 7 500 kronor.

Enligt nuvarande regelverk är ersättningsgraderna i bostadstillägget för den som är ogift 100 procent för bostadskostnader upp till 3000 kronor, 90 procent för bostadskostnader mellan 3001 och 5000 kronor, och 70 procent för bostadskostnader mellan 5001 och 7000 kronor. Hälften av beloppen gäller för den som är gift. Syftet med de olika ersättningsnivåerna är att individen förväntas bekosta något mer av bostadskostnaden själv om han eller hon bor i en dyrare bostad samt att det finns ekonomiska incitament för individen att kunna påverka sin ekonomi genom att, när det är möjligt, välja en billigare bostad (prop. 2018/2019:134 s. 18 och 19). Ersättningsgraden kommer enligt regeringens förslag att vara 50 procent mellan 7 001 kronor och 7 500 kronor. Hälften av beloppen gäller för den som är gift. Detta ger ett viktigt ekonomiskt tillskott till dem med bostadstillägg och höga bostadskostnader samtidigt som de ekonomiska incitamenten för dem att, om möjligt, sänka sin bostadskostnad kvarstår.

Höjt konsumtionsstöd för ålderspensionärer

En del av bostadstillägget för ålderspensionärer är ett så kallat konsumtionsstöd, vilket innebär att det inte är direkt kopplat till bostadskostnadens storlek. En fördel med konsumtionsstödet är att det ger lika stor ersättning till alla pensionärer med bostadstillägg. Det innebär att även hushåll med låga bostadskostnader får del av förstärkningar av konsumtionsstödet, vilket gör att det är fördelningsmässigt träffsäkert. Regeringens förslag innebär att konsumtionsstödet höjs med 200 kronor för ogifta och 100 kronor för gifta. Det medför att konsumtionsstödet höjs från 340 kronor per månad till 540 kronor per månad för ogifta. För gifta höjs konsumtionsstödet från 170 kronor per månad till 270 kronor per månad.

Höjt bostadskostnadstak för personer med sjukersättning och aktivitetsersättning

Taket för bostadskostnad vid beräkning av bostadstillägg för pensionärer höjdes från 5 600 kronor till 7 000 kronor fr.o.m. den 1 januari 2020. Taket för bostadskostnad vid beräkning av bostadstillägg för personer med sjukersättning och aktivitetsersättning är oförändrat på 5 600 kronor. Många personer med sjukersättning och aktivitetsersättning har fått höjda boendekostnader som inte bostadstillägget har anpassats till. För att bostadstillägget bättre ska täcka bostadskostnaderna även för mottagare av sjukersättning och aktivitetsersättning föreslår regeringen att bostadskostnadstaket vid beräkningen av bostadstillägg till den som inte har fyllt 65 år ska höjas till 7 500 kronor för den som är ogift och till 3 750 kronor för den som är gift. Därmed stärks den ekonomiska tryggheten för personer som drabbas av långvarigt nedsatt arbetsförmåga och den ekonomiska utsattheten minskar.

Vid beräkning av bostadstillägg för personer med sjukersättning och aktivitetsersättning beaktas 96 procent av bostadskostnaden per månad upp till 5 000 kronor för den som är ogift och upp till 2 500 kronor för den som är gift. Vidare beaktas 70 procent av bostadskostnaden per månad mellan 5 001 kronor och 5 600 kronor för den som är ogift och mellan 2 501 kronor och 2 800 kronor för den som är gift. Den

föreslagna höjningen av bostadskostnadstaket innebär att 70 procent av bostadskostnaden per månad beaktas mellan 5 001 kronor och 7 500 kronor för den som är ogift och mellan 2 501 kronor och 3 750 kronor för den som är gift.

Följdändringar i nivåerna för skälig levnadsnivå och skälig bostadskostnad i särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

För de personer som har höga bostadskostnader och låga inkomster kan även särskilt bostadstillägg ges i bostadstillägget. Därtill finns förmånen äldreförsörjningsstöd som kan lämnas till personer över 65 år. Särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd har högre grad av inkomstprövning, vilket i praktiken kan innebära att en höjning av bostadstillägget neutraliseras av en motsvarande sänkning i det särskilda bostadstillägget eller äldreförsörjningsstödet. För att förslagen ska ge även dessa grupper som har de minsta ekonomiska marginalerna en höjd disponibel inkomst föreslår regeringen samtidigt att nivåerna för skälig bostadskostnad och skälig levnadsnivå höjs. Regeringen föreslår därför att den skäliga levnadsnivån höjs till 1,5357 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och till 1,2353 gånger prisbasbeloppet för den som är gift. Höjningen av den skäliga levnadsnivån motsvarar höjningen av bostadstillägget.

Som en följd av det höjda bostadskostnadstaket i bostadstillägget höjs även den skäliga bostadskostnaden för det särskilda bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet till 7 500 kronor per månad för ogifta och till 3 750 kronor per månad för gifta. Denna följdändring innebär att nivån för skälig bostadskostnad blir densamma oavsett ålder.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022 och gälla för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd som avser tid från och med ikraftträdandet. Detta gäller även pågående ersättningsärenden som löper över årsskiftet 2021/22. Äldre bestämmelser bör fortfarande gälla för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

3.9.3 Konsekvenser

Konsekvenser för individer och statens budget

Förslaget om höjt konsumtionsstöd inom bostadstillägget innebär att personer som har fyllt 65 år och som enligt gällande regler har bostadstillägg kommer att få ett högre bostadstillägg oavsett vilken bostadskostnad de har. När det gäller förslaget om att höja taket från 7 000 till 7 500 kronor per månad för pensionärer så innebär det att pensionärer med en bostadskostnad över 7 000 kronor kommer att få ett högre bostadstillägg. Båda förslagen innebär att det kan tillkomma personer som får rätt till bostadstillägg, men som med gällande regler inte har rätt till det. Personer med sjuk- eller aktivitetsersättning som har bostadstillägg och har en bostadskostnad över 5 600 kronor per månad kommer att få ett högre bostadstillägg.

Förslagen avseende pensionärer innebär att den disponibla inkomsten höjs för 350 000 personer, varav knappt 20 000 är tillkommande som inte har bostadstillägg enligt gällande regler.

För pensionärer som har en bostadskostnad under 7 000 kronor per månad kommer bostadstillägget att öka med maximalt 200 kronor per månad och för personer med bostadskostnad på 7 500 kronor per månad eller mer kommer den högsta ökningen av bostadstillägget att bli 450 kronor per månad.

Förslagen innebär högre utgifter för statens budget med totalt 1 022 miljoner kronor. Kostnaden för bostadstillägg till pensionärer (inklusive särskilt bostadstillägg till pensionärer) ökar med 977 miljoner kronor och kostnaden för äldreförsörjningsstöd

ökar med 45 miljoner kronor. Utgifterna för bostadstillägg till personer med sjukersättning och aktivitetsersättning beräknas öka med 550 miljoner kronor per år till följd av förslagen. Under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom föreslås även höjd garantinivå i sjukersättning och aktivitetsersättning. Förslagen om höjd garantinivå och förbättrat bostadstillägg beräknas sammantaget innebära att 85 000 män och 110 000 kvinnor får en förbättrad individuell disponibelinkomst.

Den samlade effekten för kommunerna av dessa förslag och den följdändring om höjt minimibelopp som föreslås i utgiftsområde 9 redovisas i avsnitt 6.6 i utgiftsområde 9.

Konsekvenser för Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan

Förslagen innebär en ökad administration för Pensionsmyndigheten i form av it-utveckling och volymökningar. Pensionsmyndigheten föreslås därför tillföras 7 miljoner kronor 2022 och 2 miljoner kronor per år fr.o.m. 2023. Förslaget om höjt bostadskostnadstak innebär viss it-utveckling för Försäkringskassan. Kostnaden för denna it-utveckling är marginell.

Konsekvenser för jämställdheten

Förslagen avseende pensionärer innebär att 248 000 kvinnor och 102 000 män kommer att få en högre disponibel inkomst. Det innebär att förslagen gynnar fler kvinnor än män. Fler kvinnor än män har sjukersättning eller aktivitetsersättning och fler kvinnor än män har bostadstillägg.

3.9.4 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

74 kap. 11 §

I paragrafen regleras den högsta bostadskostnaden som kan ingå vid beräkning av äldreförsörjningsstöd för den som är ogift. Ändringen innebär att detta beloppstak höjs med 500 kronor, från 7 000 kronor till 7 500 kronor.

74 kap. 12 §

I paragrafen regleras den högsta bostadskostnaden som kan ingå vid beräkning av äldreförsörjningsstöd för den som är gift. Ändringen innebär att detta beloppstak höjs med 250 kronor, från 3 500 kronor till 3 750 kronor.

74 kap. 15 §

I paragrafen regleras beräkning av skälig levnadsnivå i övrigt per månad, dvs för levnadskostnader som inte inbegriper bostadskostnad. Ändringen innebär en höjning från en tolfedel av 1,486 prisbasbelopp till en tolfedel av 1,5357 prisbasbelopp för den som är ogift, och från en tolfedel av 1,2105 prisbasbelopp till en tolfedel av 1,2353 prisbasbelopp för den som är gift.

102 kap. 22 §

I paragrafen finns bestämmelser om hur stor del av bostadskostnaden som ska beaktas vid beräkningen av bostadstillägget till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år. Ändringen i *andra stycket* innebär att det tak upp till vilket 70 procent av bostadskostnaden beaktas höjs från 5 600 kronor till 7 500 kronor för den som är ogift och från 2 800 kronor till 3 750 kronor för den som är gift. Det betyder att 70 procent av bostadskostnaden per månad beaktas mellan 5 001 kronor och 7 500 kronor för den som är ogift och mellan 2 501 kronor och 3 750 kronor för den som är gift.

102 kap. 22 a §

I paragrafen finns bestämmelser om hur stor del av bostadskostnaden som ska beaktas vid beräkningen av bostadstillägget från och med den månad en försäkrad fyller 65 år. I *andra stycket* görs ett tillägg som innebär att 50 procent av bostadskostnaden mellan 7 001 kronor och 7 500 kronor ska beaktas vid beräkningen av bostadstillägget för den som är ogift. För den som är gift ska 50 procent av bostadskostnaden mellan 3 501 kronor och 3 750 kronor beaktas vid beräkning av bostadstillägget.

Ändringen i *fjärde stycket* innebär att den del av bostadstillägget som inte är direkt kopplat till bostadskostnadens storlek ska höjas med 200 kronor från 340 kronor till 540 kronor för den som ogift och med 100 kronor från 170 kronor till 270 kronor för den som är gift.

102 kap. 27 §

I paragrafen finns bestämmelser om vad som ska anses som skälig bostadskostnad vid beräkning av särskilt bostadstillägg enligt 26 §. Bestämmelsen ändras på så sätt att den återgår till att omfatta samtliga försäkrade på samma sätt som i den tidigare lydelsen före 2019. Detta innebär att vad som ska anses som skälig bostadskostnad blir detsamma oavsett om den försäkrade har fyllt 65 år eller inte. Ändringen medför att 27 a § upphävs. Vidare höjs beloppen för skälig bostadskostnad från 6 620 kronor till 7 500 kronor för den som är ogift och från 3 310 kronor till 3 750 kronor för den som är gift.

102 kap. 28 §

I paragrafen finns bestämmelser om beräkning av skälig levnadsnivå i övrigt enligt 26 § per månad. Ändringen innebär att nivåerna höjs från en tolfedel av 1,486 prisbasbelopp till en tolfedel av 1,5357 prisbasbelopp för den som är ogift, och från en tolfedel av 1,2105 prisbasbelopp till en tolfedel av 1,2353 prisbasbelopp för den som är gift.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 januari 2022. Detta innebär att ändringarna ska gälla för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd som avser tid från och med ikraftträdandet. I *andra punkten* anges att äldre bestämmelser fortfarande gäller för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

3.10 Förslag om utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket

3.10.1 Ärendet och dess beredning

Riksdagen fattade den 24 oktober 2018 beslut om vissa ändringar i socialförsäkringsbalken. Beslutet innebär att garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension under en begränsad tidsperiod kan fortsätta att lämnas som tidigare till personer bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz. Med anledning av Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen (EU) fattade riksdagen den 27 mars 2019 beslut om lagstiftning som bland annat innebär att ovan angivna förmåner under en tidsbegränsad period även ska fortsätta att lämnas till vissa personer i Förenade kungariket efter landets utträde ur EU. De tillfälliga regleringarnas giltighetstid förlänges senast genom riksdagens beslut den 15 december 2020 (prop. 2020/21:1, utg.omr. 11,

bet. 2020/21:SfU2, rskr. 2020/21:139). Regleringarna gäller för närvarande till utgången av 2021.

Under sommaren 2021 har promemorian Utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket (S2021/05323) tagits fram inom Socialdepartementet. I promemorian finns förslag om att förlänga de två tillfälliga regleringarna om utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till EES och Schweiz respektive Förenade kungariket.

En sammanfattning av promemorian finns i *bilagan, avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilagan, avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilagan, avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på Socialdepartementet (S2021/05323)

3.10.2 Bakgrund

Utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension inom EES och Schweiz

I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (nedan kallad EU-förordningen) finns bestämmelser om samordning av de sociala trygghetssystemen i EU:s medlemsstater. EU-förordningen gäller även för och i förhållande till länder inom EES som inte är medlemmar i EU⁸ samt Schweiz. Med medlemsstat avses således i detta sammanhang även de länderna.

I EU-förordningen genomförs bl.a. den fördragsfästa rättigheten att sociala trygghetsförmåner som är så kallade kontantförmåner som regel inte får minskas eller dras in om den berättigade personen är bosatt i en annan medlemsstat än den som betalar ut förmånen.⁹ Denna princip, som kommer till uttryck i artikel 7 i EU-förordningen, är en av de grundläggande principerna i EU-förordningen. Kontantförmåner som en person har förvärvat i ett land inom EES eller i Schweiz ska därför betalas ut även om den berättigade bor i eller flyttar till en annan medlemsstat, om inte något annat föreskrivs i EU-förordningen.

Ålders- och efterlevandepensioner samordnas enligt de allmänna bestämmelserna i kapitel 5 i EU-förordningen. Vissa av dessa förmåner samordnas dock enligt de särskilda bestämmelserna om vissa förmåner som utges med ett minimibelopp (i denna proposition benämnda minimiförmåner). Enligt den särskilda bestämmelsen om minimiförmåner, artikel 58 i EU-förordningen, får en förmånstagare, av den medlemsstat där denne är bosatt, inte tilldelas ett lägre belopp än det minimibelopp som är fastställt i lagstiftningen vid beaktande av alla de försäkringsperioder som kan beaktas med stöd av EU-förordningen. Medlemsstaten där förmånstagaren är bosatt ska under hela den tid personen är bosatt inom statens territorium betala ut ett tillägg till denne, motsvarande skillnaden mellan det totala förmånsbelopp som ska betalas ut enligt kapitel 5 i EU-förordningen och minimibeloppet.

Sverige har tidigare tolkat artikel 58 i EU-förordningen på så sätt att det inte anses finnas någon svensk förmån som är en sådan minimiförmån som omfattas av den artikeln. Garantipensionen har ansetts vara en pensionsförmån som omfattas av de allmänna beräkningsreglerna om pensionsförmåner i EU-förordningen och som ska betalas ut vid bosättning i en annan medlemsstat enligt principen om exportabilitet i artikel 7. En person som uppfyller villkoren för garantipension eller garantipension till omställningspension har således haft samma rätt till förmånen oavsett om personen

⁸ I EES ingår EU-medlemsstaterna, Island, Liechtenstein och Norge.

⁹ Artikel 48 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

har bott i Sverige eller i en annan medlemsstat eller i Schweiz. Denna tolkning har under lång tid återspeglats i den klassificering som Sverige årligen har anmält genom den så kallade artikel 9-deklarationen till Europeiska kommissionen.

Tillfällig utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till EU:s medlemsstater med stöd av svensk lag

Efter EU-domstolens dom i mål C-189/16 *Zaniewicz-Dybeck mot Pensionsmyndigheten*, EU:C:2017:946 har klassificeringen av den svenska garantipensionen och garantipensionen till omställningspension ändrats. Domstolen fann att garantipensionen till personer födda 1938 eller senare ska anses utgöra en minimiförmån. Förmånen ska således inte längre beräknas med stöd av de allmänna beräkningsreglerna i kapitel 5 i EU-förordningen utan enligt bestämmelserna i artikel 58 i samma förordning. I propositionen Fortsatt utbetalning av garantipension inom EES och Schweiz (prop. 2017/18:275) bedömde regeringen att garantipension till omställningspension till syfte och konstruktion uppvisar stora likheter med den förmån som prövades i EU-domstolen, varför garantipensionen till omställningspension också ansågs utgöra en minimiförmån. Med begreppet garantipension avses i fortsättningen såväl garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare som garantipension till omställningspension. Klassificeringen av de båda förmånerna som minimiförmåner har sedermera anmälts till Europeiska kommissionen i artikel 9-förfarandet som görs varje år.

Till följd av EU-domstolens dom gjorde regeringen tolkningen att den ändrade klassificeringen av förmånerna innebar att det inte fanns något rättsligt stöd i artikel 58 i EU-förordningen för att fortsätta bevilja och betala ut garantipension till personer bosatta i ett annat land inom EES eller i Schweiz.

Att personer som har planerat inför pensionen utifrån tillämpningen före EU-domstolens dom, och att personer som redan före domen hade dessa förmåner, skulle hamna i en situation där deras ekonomiska förutsättningar ändras utan någon möjlighet till framförhållning bedömde regeringen som orimligt. För att undvika detta och för att säkerställa att garantipension fortsatt betalades ut med oförändrade belopp till personer bosatta inom EES eller i Schweiz, åtminstone under den tid som konsekvenserna av domen analyserades, fattade riksdagen den 24 oktober 2018 beslut om vissa ändringar i socialförsäkringsbalken. Beslutet innebar att garantipension kunde fortsätta att lämnas som tidigare fram till och med den 31 december 2019.

I propositionen Fortsatt utbetalning av garantipension inom EES och Schweiz (prop. 2017/18:275) bedömde regeringen att det fanns behov av att tillsätta en utredning för att utreda konsekvenserna av domen samt belysa eventuellt behov av att ändra garantipensionernas konstruktion. Regeringen tillsatte sedermera en utredning, som antog namnet Garantipensionsutredningen (S 2018:14), för att analysera och lämna förslag till hur garantipension och garantipension till omställningspension bör konstrueras och regleras i socialförsäkringsbalken (dir. 2018:106). Syftet med översynen var att ge regeringen underlag för och skapa såväl tydliga som hållbara förslag till eventuella lagändringar på området. För att utredningens förslag skulle hinna analyseras och eventuella förslag genomföras utan att enskilda skulle drabbas av att förmånen drogs in, förlängdes den tidsbegränsade rätten till utbetalning till utgången av 2020 enligt riksdagens beslut den 16 oktober 2019. Med hänvisning till behovet av fortsatt analys av frågan om garantipensionens konstruktion förlängdes den tidsbegränsade rätten till utbetalning ytterligare, till utgången av 2021, enligt riksdagens beslut den 15 december 2020.

Garantipensionsutredningens arbete

Garantipensionsutredningen överlämnade den 9 december 2019 ett delbetänkande till regeringen (SOU 2019:53). Huvuddragen i utredningens förslag i delbetänkandet är att garantipensionen ska ersättas av en ny förmån som ska heta grundpension. Grundpensionen ska tjänas in av den försäkrade och beräknas utifrån den tid som personen har arbetat eller varit bosatt i Sverige. Utredningen bedömer att bestämmelserna i EU-förordningen ska tillämpas på grundpensionen på motsvarande sätt som de tillämpades på garantipensionen före EU-domstolens dom, dvs. att grundpensionen inte är en minimiförmån.

Utredningen har även haft i uppdrag att analysera konsekvenserna av EU-domstolens avgörande för vissa andra förmåner som till sin konstruktion liknar den som gäller för garantipensionen. Utredningen har funnit att förmånerna sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning till följd av domen bör anses vara minimiförmåner.

Regeringen beslutade i oktober 2019 tilläggsdirektiv till Garantipensionsutredningen (dir. 2019:75), där utredaren bland annat fick i uppdrag att föreslå en utformning av sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning som långsiktigt fungerar utifrån de ändrade förutsättningar som EU-domstolens dom har medfört och som samspelar med garantipensionen. Utredningen slutredovisade sitt uppdrag den 5 juni 2020 (SOU 2020:32). Slutbetänkandet innehåller bland annat förslag till utformning av sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning utifrån de ändrade förutsättningar som EU-domstolens dom medfört.

Tillfällig utbetalning av garantipension till Förenade kungariket

Garantipensionen betalas i dagsläget inte bara ut till dem som är bosatta inom EES eller i Schweiz. När Förenade kungariket trädde ut ur EU den 31 januari 2020 gjordes det med ett utträdesavtal som reglerar skyldigheter och rättigheter i förhållanden mellan EU:s medlemsstater och Förenade kungariket.¹⁰ Under en övergångsperiod, som sträckte sig till utgången av 2020, tillämpades EU-rätten på samma sätt som när Förenade kungariket var medlem i EU. EU-förordningen tillämpades därför fullt ut under denna period. Den 1 maj 2021 trädde ett avtal om handel och samarbete i kraft som reglerar den nya relationen mellan EU och Förenade kungariket¹¹. Avtalet har tillämpats provisoriskt sedan den 1 januari 2021. Till avtalet har det fogats ett protokoll om samordning av de sociala trygghetssystemen i Förenade kungariket och EU:s medlemsstater.

Som nämnts ovan betalas inte garantipension ut till personer bosatta inom EES eller i Schweiz med stöd av EU-förordningen. Garantipensionärer bosatta i Förenade kungariket fick under tiden landet var medlem i EU utbetalningar med stöd av den svenska lagstiftningen som möjliggör export av förmånerna till EES och Schweiz. Inför utträdestidpunkten tolkade regeringen det som att fortsatt utbetalning av förmånerna till personer bosatta i Förenade kungariket inte heller skulle vara möjlig med stöd av utträdesavtalet. I propositionen Åtgärder för att mildra konsekvenserna på det sociala området med anledning av brexit (prop. 2018/19:53) föreslog regeringen att även personer bosatta i Förenade kungariket som hade rätt att få eller fick garantipension eller garantipension till omställningspension vid utträdestidpunkten fortsatt skulle få förmånen till utgången av 2019. Eftersom utträdet sedermera senarelades ansågs det rimligt att de nämnda förmånstagarna skulle ha rätt att få förmånerna utbetalda till

¹⁰ Avtalet om Förenade kungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (EUT L 29, 31.1.2020, s. 7–187).

¹¹ Avtalet om handel och samarbete mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen, å ena sidan, och Förenade kungariket Storbritannien och Nordirland, å andra sidan (EUT L 149, 30.4.2021, s. 10–2539).

utgången av 2020, på samma sätt som personer bosatta inom EES eller i Schweiz. Regeringen föreslog därför i propositionen Ytterligare fortsatt utbetalning av garantipension inom EES och Schweiz samt inom Förenade kungariket (prop. 2018/19:131) att rätten till utbetalning skulle förlängas även för de personer som är bosatta i Förenade kungariket. Riksdagen fattade i oktober 2019 beslut i enlighet med regeringens förslag. Vid detta tillfälle sattes tidpunkten till utgången av 2020 för att också bättre motsvara den övergångsperiod som regleras i utträdesavtalet.

Med anledning av utträdesavtalets konstruktion i fråga om vissa personers förlängda rätt att få sociala trygghetsförmåner utbetalda i såväl Förenade kungariket som i EU:s medlemsstater, och för att möjliggöra att även de personer som omfattas av utträdesavtalet skulle kunna få garantipensionen fortsatt utbetald, förlängdes även den tidsbegränsade rätten till utbetalning av garantipension till Förenade kungariket ytterligare, till utgången av 2021, enligt riksdagens beslut den 15 december 2020.

Utträdesavtalet antogs kort tid före Förenade kungarikets faktiska utträde den 31 januari 2020. Vad gäller sociala trygghetsförmåner så innebär utträdesavtalet att en förmånstagare efter utträdestidpunkten och under övergångsperioden hade rätt till sociala trygghetsförmåner på samma villkor som tidigare. Utträdesavtalet reglerar även rätten att i vissa situationer fortsätta få sociala trygghetsförmåner efter övergångsperiodens slut. Personer som migrerar för första gången mellan en EU-medlemsstat och Förenade kungariket efter övergångsperioden omfattas dock inte av utträdesavtalets bestämmelser. De personerna omfattas i stället av det nya handels- och samarbetsavtalet och tillhörande protokoll om samordning av de sociala trygghetssystemen.

I protokollet om samordning av de sociala samordningssystemen finns bestämmelser som till sitt innehåll är likalydande med de nu aktuella artiklarna 7 och 58 i EU-förordningen (för en beskrivning av dessa artiklar, se avsnitt ovan).

3.10.3 Utbetalning av garantipension till personer som inte bor i Sverige

Förlängd utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till EES-länder och Schweiz

Regeringens förslag: Möjligheten att fortsatt lämna garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension till den som är bosatt i ett annat land inom EES eller i Schweiz ska förlängas med nio månader, till utgången av september 2022.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig över förslaget är positiva eller har inget att invända mot förslaget. *Pensionsmyndigheten* har synpunkter på förlängningens omfattning och menar att den tillfälliga regleringen bör gälla till åtminstone 2024. På så sätt anser myndigheten att pensionärer får möjlighet att anpassa sig till nya förutsättningar och Pensionsmyndigheten ges rimlig tid att genomföra de förberedelser som krävs inför en eventuell ny lagstiftning på området.

Skälen för regeringens förslag: Den 15 december 2020 fattade riksdagen beslut om den senaste förlängningen av den tillfälliga reglering som möjliggör fortsatt utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta inom EES eller i Schweiz (prop. 2020/21:1 utg.omr. 11, bet. 2020/21:SfU2, rskr. 2020/21:139). Förlängningen syftade till att fortsatt säkerställa att enskilda personer i nämnda stater skulle kunna få garantipension utbetald till dess att regeringen tagit ställning till förslag från Garantipensionsutredningen och eventuella nya regler om

garantipension skulle ha trätt i kraft. Regleringen gäller för närvarande till utgången av 2021.

Garantipensionsutredningen överlämnade ett delbetänkande till regeringen den 9 december 2019 och slutredovisade sitt uppdrag den 5 juni 2020. Delbetänkandets innehåll har redogjorts för i bakgrunden. I korthet innehåller delbetänkandet förslag till en ny konstruktion av garantipensionen för personer födda 1938 eller senare och garantipensionen till omställningspension. Regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg. omr. 11 s. 100–101) att det är angeläget att frågan om garantipensionens konstruktion fortsätter att analyseras för att så långt som möjligt säkerställa att konstruktionen blir rättsligt hållbar över tid. Ett sådant arbete förväntas ta längre tid än vad som tidigare aviserats, dvs. längre än till utgången av 2021 då de svenska bestämmelserna om utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta inom EES eller i Schweiz ska upphöra att gälla enligt nu gällande reglering.

Det får därmed anses vara motiverat att ytterligare förlänga giltigheten av den tillfälliga regleringen så att garantipensionen kan fortsätta att betalas ut till förmånstagare i EES-länder och Schweiz. *Pensionsmyndigheten* anser att regleringens giltighetstid bör förlängas till 2024. Utifrån de uppskattningar som kan göras i dag så gör regeringen bedömningen att en förlängning av den tillfälliga regleringens giltighetstid med nio månader är rimlig, för att ge tid till fortsatt analys av hur frågan bör hanteras framgent.

I lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken regleras när de berörda paragraferna i socialförsäkringsbalken upphör att gälla, senast ändrad genom lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken. Förlängningen av paragrafernas giltighet föreslås lagtekniskt genomföras på så sätt att lagen om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken utgår och den nya tidpunkten för ikraftträdande av lagen om ändring i socialförsäkringsbalken regleras genom en ny ändring i den lagen. Detta innebär även att den följdändring i innehållsbestämmelsen till 5 kap. socialförsäkringsbalken som föreskrivs i lagen om ändring i socialförsäkringsbalken träder i kraft senare än vad som tidigare har föreskrivits.

Förlängd utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till Förenade kungariket

Regeringens förslag: Rätten till fortsatt utbetalning av garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension för personer i Förenade kungariket ska förlängas med nio månader, till utgången av september 2022.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig över förslaget är positiva eller har inget att invända mot förslaget. *Pensionsmyndigheten* har även för detta förslag synpunkter kring förlängningens omfattning och menar att den tillfälliga regleringen bör gälla till åtminstone 2024.

Skälen för regeringens förslag: Förenade kungarikets utträde ur EU innebär att personer bosatta i Förenade kungariket inte omfattas av den svenska lagstiftning som möjliggör fortsatt utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta inom EES eller i Schweiz. Fortsatt utbetalning av sådana förmåner till personer i Förenade kungariket möjliggörs i stället genom en tillfällig reglering i 4 a § lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen. När riksdagen den 15 december 2020

beslutade om förlängning av den tillfälliga regleringen om utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension inom EES och i Schweiz förlängdes även den tillfälliga regleringen om rätten att få garantipension och garantipension till omställningspension utbetald till Förenade kungariket (prop. 2020/21:1 utg.omr. 11, bet. 2020/21:SfU2, rskr. 2020/21:139). Även regleringen som avser personer i Förenade kungariket gäller för närvarande till utgången av 2021.

Bestämmelsen i 4 a § lagen om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen innebär att det endast är personer som vid utträdestidpunkten den 31 januari 2020 hade rätt att få eller fick garantipension eller garantipension till omställningspension i Förenade kungariket som har en förlängd rätt att fortsätta få förmånerna utbetalda till Förenade kungariket. Regeringen angav i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 11 s. 102) att bedömningen av vilken tid som förlängningen ska avse när det gäller garantipensionärer bosatta i Förenade kungariket måste göras i förhållande till de villkor som gäller specifikt för personer i en gränsöverskridande situation med det landet. Det innebär att övervägandena vad gäller den tidsmässiga begränsningen bör göras i jämförelse med de rättigheter som främst följer av utträdesavtalet. Det finns inte skäl att nu göra en annan bedömning i denna fråga.

Med hänvisning till utträdesavtalets konstruktion, att vissa personer genom avtalet har fått en förlängd rätt att få sociala trygghetsförmåner utbetalda, bedömde regeringen i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 11 s. 102–103) det lämpligt att även förlänga giltigheten av 4 a § lagen om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen. Så bedöms vara fallet även denna gång.

Regeringen anser att giltighetstiden för den tillfälliga regleringen om fortsatt utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta i Förenade kungariket bör förlängas i samma utsträckning som föreslås för dem som är bosatta inom EES eller i Schweiz, dvs. fram till utgången av september månad 2022. Det innebär att även personer bosatta i Förenade kungariket som vid utträdestidpunkten hade rätt att få eller fick garantipension kan få garantipensionen fortsatt utbetald, på motsvarande sätt som personer bosatta i EES eller i Schweiz.

Pensionsmyndigheten anser att även den nu aktuella regleringens giltighetstid bör utökas till 2024. Även i detta fall gör dock regeringen bedömningen att en förlängning om nio månader är rimlig utifrån de uppskattningar som kan göras i dag.

Den 1 maj 2021 trädde ett avtal om handel och samarbete mellan EU och Förenade kungariket i kraft. Avtalet har tillämpats provisoriskt sedan den 1 januari 2021. Till avtalet har det fogats ett protokoll om samordning av de sociala trygghetssystemen i Förenade kungariket och EU:s medlemsstater. Den fråga som regleras i detta lagstiftningsärende bedöms dock inte påverkas av detta avtal.

I lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen regleras när 4 a § lagen om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen upphör att gälla. Förlängningen av nämnda paragrafs giltighet föreslås lagtekniskt genomföras på så sätt att lagen om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen utgår och den nya tidpunkten för upphävande av den aktuella paragrafen regleras genom en ny ändring i grundförfattningen.

3.10.4 Konsekvenser

Konsekvenser för individer och statens budget

Regeringens förslag syftar till att förlänga de tillfälliga bestämmelser som möjliggör utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta inom EES, i Schweiz eller i Förenade kungariket.

Förslaget berör ca 46 000 personer bosatta i EES och Schweiz som redan får garantipension eller garantipension till omställningspension. Om förslaget inte genomförs, kommer utbetalningarna av dessa förmåner till personer bosatta inom EES eller i Schweiz att upphöra. Förslaget berör också personer som framöver kan komma att ha rätt till dessa förmåner och som skulle kunna få förmånerna utbetalda till EES eller Schweiz med stöd av den tillfälliga regleringen.

Förslaget berör även de ca 1 900 personer bosatta i Förenade kungariket som för närvarande får garantipension eller garantipension till omställningspension. Till skillnad från vad som gäller enligt den tillfälliga regleringen för personer bosatta inom EES eller i Schweiz sker inget nybeviljande av dessa förmåner till personer bosatta i Förenade kungariket. Förslaget i denna del omfattar alltså endast personer som hade rätt att få eller fick garantipension när landet lämnade EU. Förmånerna betalas i dessa fall ut med samma belopp¹² som betalades ut strax före tidpunkten för Förenade kungarikets utträde ur EU, under förutsättning att inga andra förhållanden som kan påverka nivån på garantipensionen ändras för den enskilde. Detta gör att kostnaderna inte förväntas öka nämnvärt i förhållande till dagens kostnader.

Förslagen innebär högre utgifter för statens budget jämfört med om förlängningarna inte skett. Kostnaden bedöms uppgå till ca 353 miljoner kronor för 2022 (årets nio första månader). Av kostnaderna avser ca 17 miljoner kronor utbetalningar till Förenade kungariket.

Konsekvenser för Pensionsmyndigheten

Regeringens förslag innebär ingen förändring av hanteringen av garantipension och garantipension till omställningspension jämfört med nuvarande tillämpning. Förslagen bedöms därför inte leda till ökad administration för myndigheten.

Konsekvenser för jämställdhet

Det är totalt sett fler kvinnor än män som har garantipension och garantipension till omställningspension. Det gäller både bland dem som är bosatta i Sverige och bland dem som är bosatta i ett annat land. Av dem som får garantipension utbetald till ett land inom EES eller Schweiz är 60 procent kvinnor och 40 procent män. Motsvarande fördelning för dem som bor i Förenade kungariket är ca 70 procent kvinnor och 30 procent män. Förslagen berör därmed kvinnor i större utsträckning än män.

Konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden

Regeringens förslag bedöms vara förenliga med Sveriges internationella åtaganden, exempelvis ratificerade ILO-konventioner. De föreslagna bestämmelserna kommer att tillämpas på alla personer oavsett medborgarskap. Vidare bedöms förslagen vara förenliga med EU-rätten.

¹² Notera dock att garantipensionen följer prisutvecklingen i samhället och därför årligen räknas om med prisbasbeloppet.

3.10.5 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken

I lagen föreskrivs att lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken ska utgå. Detta innebär att 5 kap. 17 a och 18 a §§, 67 kap. 16 a och 17 a §§ och 81 kap. 9 a § socialförsäkringsbalken inte upphör att gälla samt att den nya lydelsen av 5 kap. 1 § samma balk inte träder i kraft vid den tidpunkt som anges i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken. (Se vidare förslaget till lag om ändring i lagen [2019:646] om ändring i socialförsäkringsbalken [lagförslag 2.3] och författningskommentaren till den lagen.)

Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken i kraft den 1 oktober 2022. De ändringar som föreskrivs genom den lagen träder därmed i kraft nio månader senare än vad som föreskrivs i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken och som ska utgå enligt förslaget till lag om ändring i den lagen (lagförslag 2.2). Detta innebär att 5 kap. 17 a och 18 a §§, 67 kap. 16 a och 17 a §§ samt 81 kap. 9 a § socialförsäkringsbalken upphör att gälla vid utgången av september 2022 i stället för vid utgången av 2021. I paragraferna finns bestämmelser om garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension till personer som är bosatta i ett annat land inom EES eller i Schweiz. Efter september 2022 kan förmånerna inte längre lämnas med stöd av de angivna paragraferna. Den ändring i innehållsbestämmelsen i 5 kap. 1 § socialförsäkringsbalken som föreskrivs genom lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken till följd av att 17 a och 18 a §§ samma kapitel upphör att gälla träder i kraft i samband med att paragraferna tas bort.

Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

I lagen föreskrivs att lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen ska utgå. Detta innebär att 4 a § lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen inte upphör att gälla vid den tidpunkt som anges i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen. (Se vidare förslaget till lag om ändring i lagen [2019:168] om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen [lagförslag 2.5] och författningskommentaren till den lagen.)

Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Genom lagen upphör 4 a § lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen att gälla vid utgången av september 2022. Paragrafen upphör därmed att gälla nio månader senare än vad som föreskrivs i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen och som ska utgå enligt förslaget till lag om ändring i den lagen (lagförslag 2.4). I 4 a § regleras utbetalning av garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension till personer i Förenade kungariket efter landets

uttråde ur EU med ett utträdesavtal. Förenade kungariket trädde ut ur EU med ett utträdesavtal vid utgången av januari 2020. Bestämmelserna i 4 a § tillämpas därför sedan den 1 februari 2020. Efter utgången av september 2022 har de personer som omfattas av nämnda paragraf inte längre rätt att få garantipension eller garantipension till omställningspension utbetald med stöd av paragrafen.

3.11 Budgetförslag

3.11.1 1:1 Garantipension till ålderspension

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor

2020	Utfall	14 385 887	Anslagssparande	460 947
2021	Anslag	14 141 100 ¹	Utgiftsprognos	14 013 800
2022	Förslag	13 416 400		
2023	Beräknat	12 960 900		
2024	Beräknat	13 095 500		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2021 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för garantipension till ålderspension samt särskilt pensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.6 Förändringar av anslagsnivån 2022–2024 för 1:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor

	2022	2023	2024
Anvisat 2021¹	14 141 100	14 141 100	14 141 100
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		-299 000	-599 000
Makroekonomisk utveckling	-240 900	-552 800	-354 700
Volym	-483 800	-328 400	-91 900
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	13 416 400	12 960 900	13 095 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2020 (bet. 2020/21:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Antalet ålderspensionärer beräknas öka under åren 2021–2024 eftersom det är fler som tillkommer än avlider. Nyttillkommande ålderspensionärer har inkomstgrundad pension i större utsträckning än äldre ålderspensionärer och det är därför en lägre andel av de nyblivna pensionärerna som får garantipension. Med undantag för 2020 har antalet med garantipension stadigt minskat sedan 2003 då garantipensionen infördes. Under 2020 ökade antalet med garantipension i huvudsak till följd av att nivån på garantipensionen höjdes den 1 januari 2020. I mitten av 2021 beräknades 685 000 ålderspensionärer ha garantipension. Fram till 2024 beräknas antalet förmånstagare minska till 666 700.

Prisbasbeloppet beräknas öka under åren 2022–2024, vilket har en höjande effekt på utgiftsnivån. Följsamhetsindexeringen beräknas öka något mindre i förhållande till prisbasbeloppet för åren 2022–2024. Även det har en höjande effekt på utgiftsnivån.

Förslaget om fortsatt utbetalning av garantipension inom EES och Schweiz samt till Förenade kungariket beräknas öka utgifterna för 2022 med 353 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 13 416 400 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Garantipension till ålderspension* för 2022. För 2023 och 2024 beräknas anslaget till 12 960 900 000 kronor respektive 13 095 500 000 kronor.

3.11.2 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

År	Slagsnamn	Belopp	Slagsnamn	Belopp
2020	Utfall	9 966 127	Anslagssparande	-225 996
2021	Anslag	9 343 300 ¹	Utgiftsprognos	9 350 500
2022	Förslag	8 834 900		
2023	Beräknat	8 400 900		
2024	Beräknat	7 918 400		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2021 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension samt för utgifter för garantipension till dessa förmåner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.8 Förändringar av anslagsnivån 2022–2024 för 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

	2022	2023	2024
Anvisat 2021¹	9 343 300	9 343 300	9 343 300
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer		92 000	184 000
Makroekonomisk utveckling	259 600	458 300	552 400
Volymer	-768 000	-1 492 700	-2 161 300
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 834 900	8 400 900	7 918 400

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2020 (bet. 2020/21:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Änkepensionen avskaffades 1990 och ersattes då av den tidsbegränsade och könsneutrala omställningspensionen. Långtgående övergångsbestämmelser innebär dock att änkepensionen kommer att finnas kvar under decennier, och nya änkepensioner beviljas fortfarande enligt det gamla systemet. Omställningspensionen är tidsbegränsad till i normalfallet ett år och betalas endast ut till efterlevande som är yngre än 65 år, medan änkepensionen ofta är livsvarig. Änkepensionen är därför dominerande både i antal och kostnader och svarar för ungefär 92 procent av utgifterna inom anslaget.

Antalet kvinnor med änkepension var ca 219 000 i december 2020. För 2021–2024 beräknas antalet minska med drygt 11 000 per år. Medelantalet kvinnor och män med omställningspension var ca 4 600 respektive 1 800 under 2020. Prognosen för åren framöver är att änkepensionen kommer att minska i samma takt som tidigare och att antalet kvinnor och män med omställningspension kommer att minska marginellt.

Sammantaget innebär detta att utgifterna på anslaget beräknas minska med mellan 6 och 7 procent per år.

Regeringen föreslår att 8 834 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Efterlevandepensioner till vuxna* för 2022. För 2023 och 2024 beräknas anslaget till 8 400 900 000 kronor respektive 7 918 400 000 kronor.

3.11.3 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

2020	Utfall	10 414 070	Anslagssparande	-387 770
2021	Anslag	10 896 800 ¹	Utgiftsprognos	10 508 700
2022	Förslag	11 461 400		
2023	Beräknat	11 301 000		
2024	Beräknat	11 342 200		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2021 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadstillägg till pensionärer och särskilt bostadstillägg till pensionärer enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2022–2024 för 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

	2022	2023	2024
Anvisat 2021¹	10 273 800	10 273 800	10 273 800
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	977 000	739 000	497 000
<i>varav BP22</i>	977 000	977 000	977 000
– Höjt tak	131 000	131 000	131 000
– Förstärkning av bostadstillägg för pensionärer	846 000	846 000	846 000
Makroekonomisk utveckling	-153 500	-218 500	-142 000
Volymer	364 100	506 700	713 400
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	11 461 400	11 301 000	11 342 200

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2020 (bet. 2020/21:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Bostadstillägget är inkomstprövat och utgifterna beror därför på pensionärernas inkomster och förmögenheter. Ökade pensionsinkomster minskar behovet av bostadstillägg i genomsnitt. Att det totala antalet pensionärer har ökat över tid har dock inneburit att även antalet pensionärer med bostadstillägg ökat, även om den totala andelen minskat. Antalet kvinnor och män som fick bostadstillägg 2020 var 212 300 respektive 78 100. Under 2022 beräknas antalet med bostadstillägg öka till följd av att antalet ålderspensionärer beräknas öka samt till följd av regel- förändringarna i budgetpropositionen för 2022.

Förutom pensionärernas inkomster och förmögenheter påverkas utgifterna för bostadstillägg även av bostadskostnadernas utveckling. Medelbeloppen har ökat för

både kvinnor och män sedan 2003 främst på grund av ökade bostadskostnader och regelförändringar.

Även pensionärernas benägenhet att ansöka om bostadstillägg påverkar utgiftsutvecklingen. Det är osäkert hur många som är berättigade till bostadstillägg men som av någon anledning inte ansöker om förmånen. Förändrad kunskap och ändrad benägenhet att ansöka kan därför påverka antalet personer som får bostadstillägg och därmed även utgifterna.

Förslagen om höjt bostadskostnadstak och förstärkning av bostadstillägg för pensionärer beräknas öka utgifterna med 977 miljoner kronor för 2022.

Regeringen föreslår att 11 461 400 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bostadstillägg till pensionärer* för 2022. För 2023 och 2024 beräknas anslaget till 11 301 000 000 kronor respektive 11 342 200 000 kronor.

3.11.4 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

2020	Utfall	1 180 149	Anslagssparande	-52 982
2021	Anslag	1 190 100 ¹	Utgiftsprognos	1 189 400
2022	Förslag	1 252 200		
2023	Beräknat	1 239 800		
2024	Beräknat	1 230 800		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2021 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för äldreförsörjningsstöd enligt socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.12 Förändringar av anslagsnivån 2022–2024 för 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

	2022	2023	2024
Anvisat 2021¹	1 190 100	1 190 100	1 190 100
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	45 000	3 000	-39 000
<i>varav BP22</i>	<i>45 000</i>	<i>45 000</i>	<i>45 000</i>
– Höjt tak	18 000	18 000	18 000
– Förstärkning av bostadstillägg för pensionärer	27 000	27 000	27 000
Makroekonomisk utveckling	17 200	39 800	68 100
Volymer	-100	6 900	11 600
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 252 200	1 239 800	1 230 800

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2020 (bet. 2020/21:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Äldreförsörjningsstödet garanterar en lägsta ekonomisk standard för personer som är 65 år och äldre. Det är inkomstprövat och avräknas mot alla andra inkomster. I praktiken innebär det att äldreförsörjningsstödet lämnas till kvinnor och män över 65

år som inte har tillräckligt stor pension, vilket oftast är personer som bosatt sig i Sverige relativt sent i livet.

Antalet personer som fick äldreförsörjningsstöd ökade mellan 2003 och 2019, för att minska något 2020. Från 2021 förväntas antalet återigen öka. Ett skäl är att de nuvarande reglerna om rätt till garantipension inte fått full genomslagskraft. Enligt nuvarande regler krävs 40 års bosättning i Sverige för att fullt ut få del av grundskyddet, medan det enligt äldre regler endast krävdes 10 år. Personer födda före 1938 omfattas av de äldre bestämmelserna och har därför som regel tillräckligt hög garantipension för att inte vara i behov av äldreförsörjningsstöd. I takt med att årskullar som inte omfattas av de äldre bestämmelserna tillkommer ökar antalet med äldreförsörjningsstöd.

År 2020 fick 14 300 kvinnor och 10 900 män äldreförsörjningsstöd. För åren 2022–2024 beräknas antalet förmånstagare öka från 26 200 till 27 700.

Förslagen om höjt bostadskostnadstak och förstärkning av bostadstillägg för pensionärer beräknas öka utgifterna med 45 miljoner kronor för 2022.

Regeringen föreslår att 1 252 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Äldreförsörjningsstöd* för 2022. För 2023 och 2024 beräknas anslaget till 1 239 800 000 kronor respektive 1 230 800 000 kronor.

3.11.5 1:5 Inkomstpensionstillägg

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:5 Inkomstpensionstillägg

Tusental kronor

2020	Utfall	Anslagssparande	
2021	Anslag	1 990 000 ¹	Utgiftsprognos 2 028 000
2022	Förslag	6 121 000	
2023	Beräknat	6 055 000	
2024	Beräknat	5 976 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2021 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för inkomstpensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.14 Förändringar av anslagsnivån 2022–2024 för 1:5 Inkomstpensionstillägg

Tusental kronor

	2022	2023	2024
Anvisat 2021¹	1 990 000	1 990 000	1 990 000
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	4 050 000	3 740 000	3 740 000
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	81 000	325 000	246 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	6 121 000	6 055 000	5 976 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2020 (bet. 2020/21:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Inkomstpensionstillägget påverkas av storleken på ålderspensionärernas inkomstgrundade allmänna ålderspension och antalet år med pensionsgrundande inkomst. Eftersom beloppsnivåerna i förmånen inte indexeras påverkas förmånens kostnader framöver i huvudsak av att antalet ålderspensionärer ökar över tid.

Regeringen föreslår att 6 121 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Inkomstpensionstillägg* för 2022. För 2023 och 2024 beräknas anslaget till 6 055 000 000 kronor respektive 5 976 000 000 kronor.

3.11.6 2:1 Pensionsmyndigheten

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 2:1 Pensionsmyndigheten

Tusental kronor				
2020	Utfall	706 021	Anslagssparande	-10 125
2021	Anslag	777 588 ¹	Utgiftsprognos	771 333
2022	Förslag	700 228		
2023	Beräknat	704 334 ²		
2024	Beräknat	701 762 ³		

1 Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2021 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

2 Motsvarar 696 237 tkr i 2022 års prisnivå.

3 Motsvarar 686 640 tkr i 2022 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Pensionsmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för den verksamhet som bedrivs av Min Pension i Sverige AB.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2022–2024 för 2:1 Pensionsmyndigheten

Tusental kronor				
	2022	2023	2024	
Anvisat 2021¹	777 588	777 588	777 588	
Pris- och löneomräkning ²	6 969	16 093	24 247	
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-84 329	-89 347	-100 073	
<i>varav BP22³</i>	<i>7 000</i>	<i>2 000</i>	<i>2 000</i>	
<i>– Handläggning bostadstillägg</i>	<i>7 000</i>	<i>2 000</i>	<i>2 000</i>	
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	700 228	704 334	701 762	

1 Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2020 (bet. 2020/21:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2 Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2021. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2023–2024 är preliminär.

3 Exklusive pris- och löneomräkning.

Förslagen om höjt bostadskostnadstak och förstärkning av bostadstillägg för pensionärer medför ökade kostnader för handläggning av dessa ärenden. Anslaget ökar därför med 7 miljoner kronor 2022. För 2023 och 2024 beräknas anslaget öka med 2 miljoner kronor för detta ändamål.

Regeringen föreslår att 700 228 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Pensionsmyndigheten* för 2022. För 2023 och 2024 beräknas anslaget till 704 334 000 kronor respektive 701 762 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2022 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 11 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Pensionsmyndigheten har en särskild kredit som ska användas för att finansiera likviditetsbehovet i samband med fondhandeln inom ramen för premiepensionssystemet. Behovet av krediten föräns framst av det underskott som uppstår på grund av samtida köp- och säljtransaktioner med olika likviddaggar för fonderna och behovet av handelslagret i syfte att effektivisera handeln. De faktorer som framför allt har betydelse för utvecklingen av behovet av krediten är antalet fondbyten, värdet av pensionsspararnas konton och tidsmässig koncentration av fondbyten. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2022 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 11 000 000 000 kronor En sådan kredit kan beslutas med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Utgifterna för Pensionsmyndighetens administration av den inkomstgrundade ålderspensionen täcks av avgifter som tas från AP-fonderna och premiepensionssystemet. Enligt förordningen (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten ska myndigheten senast den 15 maj varje år lämna en samlad redogörelse och en framställan om ersättning för administrationen av ålderspensionssystemet. Redogörelsen och framställan ska omfatta dels administrationen av inkomst- och tilläggspension som ska täckas genom uttag från Första–Fjärde AP-fonderna, dels administrationen av premiepensionen.

Redogörelsen ska även innefatta kostnader för administrationen av ålderspensionssystemet vid Kronofogdemyndigheten, Skatteverket och Statens servicecenter.

Tabell 3.17 Uppdragsverksamhet där intäkterna disponeras

Tusental kronor, 2021 års priser

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Akkumulerat resultat
Utfall 2020				
- varav AP-fonderna	397 373	-458 847	-61 474	493
- varav premiepensionssystemet ¹	462 719	-467 028	-4 309	-59 553
Prognos 2021				
- varav AP-fonderna ²	483 022	-487 000	-3 978	-3 485
- varav premiepensionssystemet	536 417	-495 000	41 417	6 092
Budget 2022				
- varav AP-fonderna	507 485	-504 000	3 485	0
- varav premiepensionssystemet ³	484 187	-507 000	-22 813	0

¹ Det negativa resultatet (-4 309) täcktes delvis av ett överskott (9 145) från Pensionsmyndighetens handelslager.

² Det prognosticerade positiva ackumulerade överskottet 2021 beror på att det negativa ackumulerade resultatet från föregående år (-59 553) prognosticeras täckas av dels ett positivt resultat (41 417) dels delvis av ett överskott (24 228) från Pensionsmyndighetens handelslager.

³ Det negativa resultatet (-22 813) prognosticeras täckas av dels ett prognosticerat positivt ackumulerat resultat från 2021 (6092), dels ett överskott (16 721) från Pensionsmyndighetens handelslager

Källa: Pensionsmyndigheten

Totala förvaltningsmedel

Pensionsmyndighetens verksamhet finansieras av anslag på statens budget, av de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna) och av premiepensionssystemet. Förvaltningsanslaget används för administration av garantipension, efterlevandepension till vuxna, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd, inkomstpensionstillägg samt för vissa antalsmässigt mindre pensionsrelaterade förmåner.

Tabell 3.18 Finansiering av Pensionsmyndighetens administration

Tusental kronor, löpande priser

	2021	2022	2023	2024
Förvaltningsanslag (förslag/beräknat)	777 588	700 228	704 334	701 762
Avgiftsinkomster AP-fonderna (prognos)	487 000	511 544	517 598	522 643
Avgiftsinkomster premiepensionssystemet (prognos)	495 000	514 571	520 625	525 670
Summa	1 759 588	1 726 343	1 742 557	1 750 075

Källa: Pensionsmyndigheten

Bilaga

Förslag om utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian Utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket	2
2	Promemorians lagförslag.....	3
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken	3
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken	4
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen	5
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen	6
3	Förteckning över remissinstanserna	7

1 Sammanfattning av promemorian Utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket

I promemorian lämnas två förslag till förlängda regleringar om utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta i andra länder än Sverige.

Förslag till fortsatt utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz

Förslaget har sin grund i den dom som Europeiska unionens (EU) domstol meddelade den 7 december 2017 i ett mål som rör den svenska garantipensionen. Domen innebar att det inte fanns något rättsligt stöd för att, såsom tidigare gjorts, bevilja och betala ut garantipension till personer bosatta i andra länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz. Som en följd av domen tillsatte regeringen en utredning, Garantipensionsutredningen (S 2018:14), som fick i uppdrag att belysa domens konsekvenser och utreda behovet av förändringar i regelverket (dir. 2018:106). Riksdagen har beslutat om en tillfällig reglering som gör det möjligt att under en tidsbegränsad period, i avvaktan på att eventuella lagförslag från utredningen börjar gälla, fortsätta betala ut garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta inom EES eller i Schweiz. Enligt regleringen kan förmånerna på samma sätt som tidigare lämnas till personer bosatta i dessa länder fram till och med den 31 december 2021.

I promemorian föreslås att de tillfälliga bestämmelserna som möjliggör utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta inom EES eller i Schweiz förlängs till utgången av september månad 2022, i avvaktan på att Garantipensionsutredningens lämnade förslag analyseras.

Förslag till fortsatt utbetalning av garantipension i Förenade kungariket

Förslaget har sin grund i Förenade kungarikets utträde ur EU, som skedde den 31 januari 2020. Personer i Förenade kungariket omfattas sedan dess inte av den tillfälliga regleringen om utbetalning av garantipension och garantipension till omställningspension till personer bosatta inom EES eller i Schweiz.

Riksdagen har beslutat om en tillfällig reglering som innebär att garantipension och garantipension till omställningspension ska fortsätta att betalas ut till personer i Förenade kungariket efter landets utträde ur EU. Regleringen gäller för närvarande till utgången av 2021 och omfattar de förmånstagare som hade rätt att få eller fick någon av förmånerna vid Förenade kungarikets utträde ur EU. I promemorian föreslås att förmånerna ska fortsätta att betalas ut till personer i Förenade kungariket till utgången av september månad 2022.

2 Promemorians lagförslag

2.1 **Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken**

Härigenom föreskrivs att lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken ska utgå.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2020:1241

Förslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 *januari* 2022.

Denna lag träder i kraft den 1 *oktober* 2022.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen ska utgå.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 4 a § lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen ska upphöra att gälla vid utgången av september 2022.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remittering av promemorian har yttranden kommit in från Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen, Kommerskollegium, Pensionsmyndigheten och SPF Seniorerna.

Pensionärernas riksorganisation, Riksförbundet PensionärsGemenskap, Svenska KommunalPensionärernas Förbund och Svenskar i Världen har inte kommit in med yttrande.